

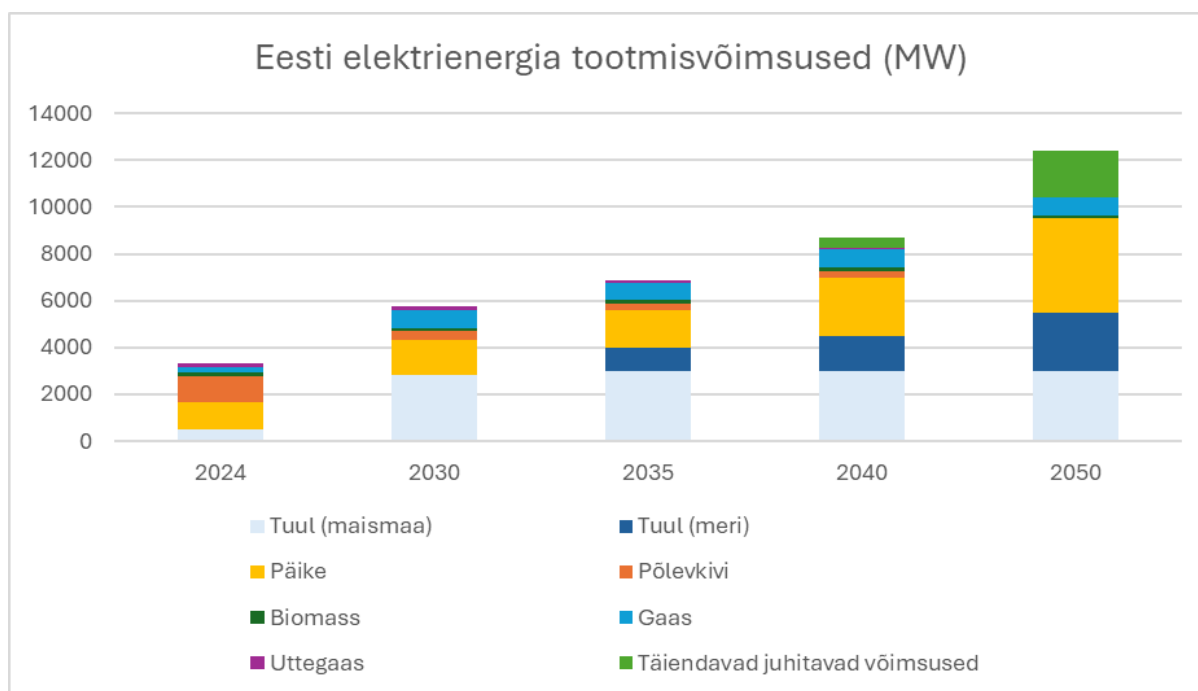
Elektrituruseaduse ja energiamajanduse korralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Eesti energiamajandus seisab mitmete oluliste väljakutsete ees. Elektrihinna kõikumised, sõltuvus fossiilkütustest ja piiratud tootmisvõimsused mõjutavad nii tarbijate heaolu kui ka riigi konkurentsivõimet. Selleks, et tagada energiajulgeolek ja vähendada sõltuvust imporditavatest energiaallikatest, tuleb lähiajal suurendada taastuvenergia tootmist, investeerida salvestustehnoloogiasse, juhitavatesse tootmisvõimsustesse ja baasvõimsustesse ning tugevdada elektrivõrke ja välisühendusi. Nii saame vähendada elektrihindu, parandada varustuskindlust ja soodustada investeringuid uutesse puhastesse tööstusharudesse.

Samuti seab energiamajanduse korralduse seadus eesmärgi, mille kohaselt peab taastuvelektri tootmine katma aastaks **2030** kogu riigi aastase elektritarbimise (Eleringi 2024. aasta varustuskindluse aruande kohaselt 10,4 TWh s.h võrgukaod). Selleks on energiamajanduse arengukava uuringute kohaselt vaja kümnendi lõpuks kokku **2850 MW maismaatuuleparke**, kuid 2024. aasta lõpu seisuga on Eestis tuuleenergiat vaid 694 MW. See tähendab, et praegune tootmisvõimekus on eesmärgist kaugel ning tuuleparkide arendamine peab kiirenema. Varasematele vähempakkumistele esitatud projektide maht valmimisajaga 2027 on 433 MW, kuid 2030. a eesmärgi täitmisest on puudu umbes 1700 MW maismaatuulikuid.

Joonis 1 Eesti elektrienergia tootmisvõimsused 2024-2050

Kuigi tuuleenergeetika arendajate hinnangul on eelnõu koostamise ajaks algatatud tuuleenergia planeeringuid 29 omavalitsuses 79-st, kokku kuni 3900 MW ulatuses, näitab senine kogemus, et planeeritavast mahust realiseerub pool ehk umbes 1900 MW. See on piisav, et täita 2030. aasta taastuvenergia eesmärk, kuid **meretuulepargid** on vajalikud tulevikus, et katta kasvavat

EELNÕU MENETLEMINE ON PEATATUD. MERETUULE VÄHEMPAKKUMIST PUUDUTAV OSA SELETUSKIRJAST VÕIB MUUTUDA VASTAVALT LÄBIRÄÄKIMISTELE EUROOPA KOMISJONIGA.

elektritarbimist ning toetada puhta tööstuse ja energiasalvestuse arengut. Aastaks 2035 on prognoositav aastane elektritarbimine 12,2 TWh (koos võrgukadudega). Kuigi meretuuleparkide ehitamine on keerukam, on nendel oluline eelis – nende tootlikkus on oluliselt suurem tänu merel puhuvate tuulte stabiilsusele. Näiteks meretuulepark mahus 1400 MW on kaks korda võimsam kui kõik Eesti maismaatuulikud 2024. a kokku ning tooks 2033. aasta lõpuks turule märkimisväärses mahus täiendavat taskukohast ja puhast elektrit.

Mida kiiremini elektri hind langeb, seda suurem on kasu nii majapidamistele kui ka ettevõtetele. Lisaks aitab odavam ja puhtam elekter meelitada Eestisse uusi tööstustarbijaid, elavdada kohalikku tööhõivet ning kasvatada majandust ja selle konkurentsivõimet.

Päikeseenergia areng Eestis on hea näide sellest, kuidas **turg toetuste abil kiiresti käivitub**. Kui 2019. aastal oli päikeseenergia koguvõimsus vaid 42 MW, siis pärast 2020. aastal antud 400 MW mahus toetust kasvas see 2024. aasta lõpuks juba 1,2 GW-ni. Algne stiimul lükkas turu käima ning nüüd on Eesti päikeseenergia kasutamise poolest Läänemere riikide seas esikohal ja kuuendal kohal kogu Euroopas. Sama loogikat saab rakendada ka tuuleenergia arengus – selge poliitika ja algtoetused aitavad turgu avada ning suurendada erasektori investeeringuid.

On fakt, et tuulest ja päikesest toodetud elekter on fossiilkütustest toodetud elektrist odavam: 2024. aastal oli elektri keskmine lõpphind 17,4 senti/kWh, kuid kui turul oleks olnud saadaval ainult põlevkivist toodetud elektrienergia, oleks see olnud üle 25 senti/kWh. Seega ei ole taastuvenergia mitte ainult keskkonnasõbralikum, vaid ka majanduslikult soodsam valik. Tuuleenergia on üks soodsamaid ja keskkonnasäästlikumaid viise elektri hindade ja impordisõltuvuse vähendamiseks.

Seetõttu loob käesolev **seaduseelnõu (ELTS)** õigusliku aluse vähempakkumiste korraldamiseks, et toetada uute maismaa- ja meretuuleparkide rajamist. Toetuse eesmärk on suurendada Eestis toodetava taastuvenergia mahtu ning tagada tarbijatele taskukohasem ja stabiilsem elektri hind. Lisaks aitab see suurendada Eesti energiajulgeolekut, vähendades sõltuvust imporditud kütustest ja elektri sisse ostmisest naaberriikidest.

Käesolevas seletuskirjas toodud informatsioon ja arvutused on 18.02.2025 seisuga ning need võivad sõltuvalt edasistest otsustest muutuda.

Toetustele on seatud maksimaalne piir, et vältida liigseid kulutusi ja tagada, et need aitavad elektri hindu vähendada ning meede toob ühiskonnale kasu. Toetust saavad esmajärjekorras tootjad, kes suudavad pakkuda elektrit kõige väiksema toetussummaga.

Maksimaalne toetuste maht:

- **Maismaatuulepargid** – kuni 2 TWh aastas, mille maksimaalne toetuskulu on kuni 240 miljonit eurot 12 aasta peale. Toetuse lagi on 20 €/MWh¹. Lõplik toetuste kulu selgub peale vähempakkumiste korraldamist pakkumishinna ja börsihinna koosmõjus. Maismaatuulepargi ja alajaama vahelise ühenduse kulu katab arendaja.
- **Meretuulepargid** – kuni 2 TWh aastas, mille maksimaalne toetuskulu on kuni 2,6 miljardit eurot 20 aasta peale. Toetuse lagi on 65 €/MWh. Lõplik toetuste kulu selgub peale vähempakkumiste korraldamist pakkumishinna ja börsihinna koosmõjus. Meretuulepargi ja alajaama vahelise ühenduse kulu katab arendaja.

¹ Toetusmeetme mahu hinnang põhineb varasemalt läbi viidud vähempakkumiste väljamaksete statistikal ning kujuneb pakkumise ja börsihinna koosmõjus.

EELNÕU MENETLEMINE ON PEATATUD. MERETUULE VÄHEMPAKKUMIST PUUDUTAV OSA SELETUSKIRJAST VÕIB MUUTUDA VASTAVALT LÄBIRÄÄKIMISTELE EUROOPA KOMISJONIGA.

Toetuste rahastamine toimub elektritarbijatelt kogutava **taastuenergia tasu** kaudu, mille prognoositud suurus on kõige rohkem 1,56 senti/kWh aastaks 2035. See arv põhineb eeldusel, et taastuenergia tasu arvestamise aluseks olev võrgukadudeta elektritarbimine ulatub 11,6 TWh-ni ja toetusteks makstakse välja kõigi toetusmeetmete peale kokku 180,6 miljonit eurot (st. varem otsustatud toetusmeetmete toetamise hinnanguline kulu 30,6 miljonit eurot ning uued 2 TWh/a meretuule ja 2 TWh/a maismaa meetme toetused mahus 150 miljonit eurot aastas). Taastuenergia tasu sõltub toetusvajadusest ja tarbimise mahust – mida suurem on tarbimine, seda väiksem on taastuenergia tasu ühe tarbitud kilovatt-tunni kohta.

Mida rohkem on elektrisüsteemis taastuvelektrit, seda soodsam on elektri börsihind. Keskmise börsihind oli 2024. aastal keskmiselt 8,7 s/kWh. Alljärgnevalt on toodud börsihinna muutused erinevate toetusmehhanismide lõikes. (vt Tabel 1)

Tabel 1 Elektri hinna stsenaariumid ja elektri tootmis- ja salvestusvõimsused

Aasta	Elektri keskmine börsihind	Hinnakujundust toetav tegevus	Rajatud tuuleenergia tootmise- ja salvestusvõimsused
2024	8,7 s/kWh	Varasemalt otsustatud toetusmeetmed (eelmised vähempakkumised)	694 MW maismaatuult
2030	8,0 s/kWh	Varasemalt otsustatud meetmed (eelmised vähempakkumised)	1127 MW maismaatuult
2035	5,5 s/kWh	2 TWh/a maismaa- ja 2 TWh/a meretuule vähempakkumine	Rajatud on kumulatiivselt 2000* MW maismaatuult ja 1000* MW meretuult
2035	4,9s/kWh	2 TWh/a maismaa- ja 2 TWh/a meretuule vähempakkumine	Rajatud on kumulatiivselt 2000 MW maismaatuult ja 1000 MW meretuult Täiendava toetuseta lisandub 500 MW mahus elektrisalvestust ja täiendava toetuseta Estlink3

* 2000MW maismaatuul koosneb 2024 a. olemasolevatest võimsustest 694 MW, millele lisanduvad enne 2024. a. toimunud vähempakkumiste 433 MW, 700 MW 2 TWh/a plaanitavatest vähempakkumistest ning 173 MW turupõhiselt. 1000 MW meretuult koosneb 500 MW plaanitavatest 2 TWh/a vähempakkumisest ning 500 MW turupõhiselt, vastavalt finantsvajaku analüüsile ja infokorje raames tuuleparkide arendajatelt saadud infole.

Toetuse maksimaalne maht on seaduses ja meretuule meetme puhul ka riigiabi loas fikseeritud. Samas, mida rohkem taastuenergiat lisandub, seda madalamaks muutub elektri turuhind ja tarbijate koguvõit suureneb veelgi. Toetuste **eesmärk on tagada, et elektri hind langeb rohkem kui tarbijate poolt taastuenergia tasuna toetusteks makstud kulu**. Järgnevalt on toodud ülevaade toetusmeetmete arvestuslikust netokasust.

Milline hakkab olema taastuenergia tasu?

Taastuenergia tasu sõltub toetusvajadusest ja tarbimise mahust – mida suurem on tarbimine, seda väiksem on tasu ühe tarbitud kilovatt-tunni kohta (vt Tabel 2).

EELNÕU MENETLEMINE ON PEATATUD. MERETUULE VÄHEMPAKKUMIST PUUDUTAV OSA SELETUSKIRJAST VÕIB MUUTUDA VASTAVALT LÄBIRÄÄKIMISTELE EUROOPA KOMISJONIGA.

Tabel 2 Taastuenergia tasu ja tarbija sääst

Aasta	Tarbimine (TWh/a) *	Taastuenergia tasu (senti/kWh)	Hinnanguline aastane toetusmaht (miljonit €)	Tarbijate sääst soodsama elektri tõttu (miljonit €)
2024	8,4	1,05	91,6	
2030	9,9	0,87	86,4	146 (hind 6,6 s/kWh)
2035	11,6	1,56	180,6	378 (hind 4,9 s/kWh)

* *Tarbimise maht on esitatud võrgukadudeta, sest taastuenergia tasu arveldatakse kadude järgse tarbimise pealt. Koos kadudega tarbimine vastab Eleringi prognoosile (nt 2030. aastaks 10,4 TWh ja 2035. aastaks 12,2 TWh). Toetusmahtude arvestamisel on kasutatud Eleringi toetuste prognoosi nii varasematele kui ka uutele vähempakkumistele. 2024. aastal maksti taastuenergia toetusteks 91,6 miljonit eurot. Varasemad toetused vähenevad aja jooksul ja nende kulu on hinnanguliselt 30,6 miljonit eurot aastas 2035. aastaks, lõppedes täielikult 2039. aastaks.*

Maismaatuuleparkide toetusmeetmes kasutatakse **ühesuunalist hinnavahelepingut**. See tähendab, et tootja saab toetust ainult siis, kui elektri turuhind on madalam kui tema vähempakkumisel pakutud hind (kuid negatiivse börsihinna korral toetust ei maksta). Kui turuhind tõuseb sellest kõrgemaks, siis toetust ei maksta, kuid tootja ei pea ka midagi tagasi maksma.

Meretuuleparkide toetusmeetmes kasutatakse **kahe-suunalist hinnavahelepingut**, mis hoiab taastuenergia tasu kontrolli all. Kui hind tõuseb sellest kõrgemale, toetussumma ei suurene. See aitab vältida olukorda, kus taastuenergia tasu kasvaks turuhindade kõikumise tõttu liiga suureks. Peamised põhimõtted on:

- Kui elektri turuhind on madalam kui tootja vähempakkumisel pakutud hind, maksab Elering vahe kinni, et tagada investoritele stabiilne tulu ja vähendada nende riske.
- Kui elektri turuhind tõuseb kõrgemaks kui tootja poolt pakutud hind, peab tootja osa tulust tagasi maksma läbi taastuenergia tasu vähendamise tarbijale.
- Negatiivse börsihinna korral toetust ei maksta, et vältida olukorda, kus tootjad saaksid toetust isegi siis, kui turul on liiga palju elektrit.

Vähempakkumiste tulemusel tootjatele makstav toetus kvalifitseerub riigiabiks. Riigiabi andmise õiguslik alus on maismaatuuleparkide puhul grupierandi määruse² artikkel 42. Grupierandi alusel ja selle tingimustele vastava riigiabi puhul loetakse, et riigiabi luba on **grupierandiga** juba kaudselt antud. Meretuuleparkidele toetuse andmiseks tuleb Euroopa Komisjonilt saada eraldi **riigiabi luba** kooskõlas Euroopa Komisjoni ajutise kriisi- ja üleminekuraamistikuga³. Euroopa Komisjon väljastas selle Eestile 09.12.2024.

Riigiabi loa taotlemiseks tellisime sõltumatu **finantsvajaku analüüsi**, mille viis läbi Civitta 2024. aastal. Analüüsi eesmärk oli hinnata, kas turupõhiselt oleks võimalik ilma toetuseta rajada meretuuleparke mahus 2 TWh aastas. Uuring näitas, et olemasoleva turukeskkonna ja investeerimistingimuste juures ei oleks 500 MW mahus meretuuleparke võimalik piisava kindlusega rajada ilma riikliku toetuseta. Selle analüüsi tulemuste põhjal määrati toetuskeemi maht ja maksimaalne võimalik toetus, mis võimaldab turule tuua kuni 2 TWh mahus meretuuletoodangut aastas.

² Komisjoni määrus (EL) nr 651/2014 ELi aluslepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamise kohta, millega teatavat liiki abi tunnistatakse siseturuga kokkusobivaks (ELT L 187, 26.06.2014, lk 1).

³ Euroopa Komisjoni teatise „Riigiabi meetmete ajutine kriisi- ja üleminekuraamistik majanduse toetamiseks pärast Venemaa kallaletungi Ukrainale“ (ELT C 131I, 24.3.2022, lk 1—17)

EELNÕU MENETLEMINE ON PEATATUD. MERETUULE VÄHEMPAKKUMIST PUUDUTAV OSA SELETUSKIRJAST VÕIB MUUTUDA VASTAVALT LÄBIRÄÄKIMISTELE EUROOPA KOMISJONIGA.

Muudatustega kaasnev seaduseraamistik ajakohastab ka ülejäänud vähempakkumisega seotud õiguslooma (Vabariigi Valitsuse 7. novembri 2019. a määrus nr 86 „Taastuvast energiaallikast ja töhusa koostootmise režiimil energia tootmiseks korraldatava vähempakkumise tingimused ja kord“) ja võimaldab välja kuulutada tehnoloogiaspetsiifilised vähempakkumised maismaa- ja meretuulele.

Seadusemuudatusega ei võeta kohustusi vähempakkumiste korraldamiseks, vaid see loob võimaluse nende läbiviimiseks. Kui vähempakkumised siiski kuulutatakse välja ja nende tulemusel lisandub taastuvelektrit, mõjutab see elektrienergia, tootjaid ja tarbijaid nii Eestis kui ka kogu Euroopa Liidu elektriturul.

Seadusemuudatuste ja vähempakkumise määruse eelnõude jõustumise järel on kavas esitada **2025. aasta aprillis** Vabariigi Valitsusele vähempakkumiste korraldus, millega tehtaks kliimaministri ülesandeks välja kuulutada **sama kuu jooksul** vähempakkumised tuuleenergia tootmiseks maismaal ja merel.

Lisaks täpsustatakse eelnõuga energiamajanduse korralduse seadust (edaspidi *EnkS*), et oleks selge, et aastaks 2030 ja edaspidi moodustab taastuvelekter elektrienergia summaarsest lõpptarbimisest vähemalt 100 protsenti. Tegemist on grammatilise muudatusega.

Seaduse muudatusega paralleelselt algatati Vabariigi Valitsuse 7. novembri 2019. a määruse nr 86 „Taastuvast energiaallikast ja töhusa koostootmise režiimil energia tootmiseks korraldatava vähempakkumise tingimused ja kord“ muutmine ja eelnõu esitatakse 2025. a märtsis kooskõlastusele. Määruse muudatuse eesmärk on täpsustada sätete sõnastust ning tulevaste vähempakkumistega seotud pakkumiste järjestamise tingimusi. Seaduse muudatusega paralleelselt algatatakse ka kliimaministri määruse „Meretuule toetusmeetme puudu- või ülejäägi arvutamise meetodika“ eelnõu kooskõlastamine.

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu ja seletuskirja koostasid Kliimaministeeriumi energeetikaosakonna taastuenergia valdkonna juht Karlis Goldstein (5885 1117, karlis.goldstein@kliimaministeerium.ee), meretuuleenergia nõunik Nikon Vidjajev (625 6455, nikon.vidjajev@kliimaministeerium.ee), energiaturgude valdkonnajuht Karin Maria Lehtmets (karin.lehtmets@kliimaministeerium.ee, 625 6322), energiaturgude ekspert Tauno Hilimon (tauno.hilimon@kliimaministeerium.ee, 625 6476) ja nõunik Regina Hermandi (625 6478, regina.hermandi@kliimaministeerium.ee).

Keeletoimetuse tegi Justiits- ja Digiministeeriumi õiguslooma korralduse talituse keeleteimetaja Aili Sandre (aili.sandre@just.ee). Õigusekspertiisi tegi Kliimaministeeriumi õigusosakonna nõunik Anna-Liisa Kotsjuba (6258998, anna-liisa.kotsjuba@kliimaministeerium.ee).

Eelnõu väljatöötamisele kaasati advokaadibüroo Sorainen OÜ ja Elering ASi vastava valdkonna eksperte.

1.3. Märkused

Eelnõu ei ole seotud muu menetluses oleva eelnõuga.

EELNÕU MENETLEMINE ON PEATATUD. MERETUULE VÄHEMPAKKUMIST PUUDUTAV OSA SELETUSKIRJAST VÕIB MUUTUDA VASTAVALT LÄBIRÄÄKIMISTELE EUROOPA KOMISJONIGA.

Eelnõu ei ole seotud Euroopa Liidu õiguse rakendamisega. Vähepakkumiste tulemusel antava toetuse puhul on tegemist riigiabiga, mistõttu on eelnõu koostamisel arvestatud asjakohaste Euroopa Liidu riigiabi õigusaktidega.

Eelnõu on seotud Eesti Reformierakonna, Erakonna Eesti 200 ja Sotsiaaldemokraatliku Erakonna valitsusliidu uuendatud tegevuskavaga aastateks 2024–2027, mille üheks eesmärgiks on tagada puhas ja konkurentsivõimelise hinnaga energia. Selle eesmärgi täitmiseks jätkatakse maismaatuuleelektri vähepakkumistega ning korraldatakse meretuuleelektri ja juhitavate võimsuste vähepakkumised. Käesolev eelnõu kirjeldab selleks vajalikku regulatsiooni.

Eelnõukohase seadusega muudetakse seaduste järgmisi redaktsioone:

- 1) ELTS avaldamismärkega RT I, 10.10.2024, 8;
- 2) EnKS avaldamismärkega RT I, 10.10.2024, 5.

Eelnõu vastuvõtmiseks on vajalik Riigikogu poolthääle enamus.

2. Seaduse eesmärk

Eelnõukohase seaduse eesmärk on võimaldada korraldada maismaa- ja meretuuleparkidele suunatud toetuste vähempakkumisi, et soodustada uute tuuleparkide ja tasakaalustamisvõimsuse Eestisse rajamist ning aidata kaasa Eestis taastuvelektri tootmise riiklike eesmärkide täitmisele.

Eelnõu on vajalik selleks, et luua ELTSis õiguslikud alused maismaa- ja meretuuleparkidele suunatud toetuste vähempakkumiste korraldamiseks ning sätestada vastavate vähempakkumiste ning toetuse andmise tingimused ja menetlusreeglid.

Kehtiv seadus ei näe ette eraldi alust üksnes maismaatuuleparkidele või üksnes meretuuleparkidele suunatud vähempakkumiste korraldamiseks ega võimalda maismaatuuleparkidele maksta toetust ühesuunalise hinnavahelepingu põhimõtte alusel. Samuti on toetuse maksmise periood kehtivas seaduses piiratud 12 aastaga, kuid meretuuleparkide puhul on turuosaliste andmetel vajalik toetuse maksmise periood 20 aastat. Toetuste perioodide erinevus on põhjustatud meretuuleparkide suurematest kuludest, riskidest ja tehnoloogilistest väljakutsetest, mis vajavad pikemat ajavahemikku investeringute tasuvuse tagamiseks.

Eelnõu näeb ette, et maismaa- ja meretuuleparkidele suunatud vähempakkumisi hakatakse korraldama ELTSi §-s 59⁴ ettenähtud reeglite alusel. Selleks täiendatakse ELTSi § 59⁴ lõiget 5² punktidega 4 ja 5, mis võimaldavad korraldada eraldi maismaatuuleparkidele (punkt 4) ja eraldi meretuuleparkidele (punkt 5) suunatud vähempakkumisi.

Kuivõrd maismaa- ja meretuuleparkidele suunatud vähempakkumised korraldatakse ELTSi § 59⁴ alusel, kohalduvad maismaa- ja meretuuleparkide vähempakkumiste ja nende tulemuste alusel toetuse andmise ja maksmise suhtes ka muud ELTSi sätted, milles on viidatud §-le 59⁴, v.a juhul, kui eelnõukohane seadus näeb ette teisiti.

Näiteks kohaldub maismaa- ja meretuuleparkidele toetuste maksmisele ELTSi § 59¹ lõige 1, milles sätestatud tingimused peavad olema täidetud toetuse saamiseks, ja § 59¹ lõige 2, milles sätestatud juhtudel ei ole tootjal õigus toetust saada. Näiteks ei ole õigust toetust saada elektrienergia eest, mis on toodetud negatiivse turuhinna kehtimise ajal (ELTSi § 59¹ lg 2 p 4).

Samuti kohaldub maismaa- ja meretuulepargi vähempakkumiste tulemusel toetuste maksmise suhtes ka ELTSi § 59², mis reguleerib toetuste rahastamist – st toetusi rahastavad samuti elektri lõpptarbijad ELTSi §-s 59² sätestatud korras.

Eelnõu on kiireloomuline, kuna see on osa Vabariigi Valitsuse 2024–2027 tegevusprogrammi prioriteetsest tegevusest. Selle eesmärk on ajakohastada elektrituru seadust, et toetada puhta ja konkurentsivõimelise hinnaga elektrienergia tootmist. Samuti tuleneb eelnõu vajadus energiamajanduse korralduse seadusest, mille kohaselt peab taastuvelektri siseriiklik tootmismaht aastaks 2030 vastama 100% ulatuses tarbimismahule. Lisaks on meretuuleparkide toetusmeede seotud riigiabi reeglitega, mis lähtuvad Euroopa Komisjoni teatest „Riigiabi meetmete ajutine kriisi- ja üleminekuraamistik majanduse toetamiseks pärast

EELNÕU MENETLEMINE ON PEATATUD. MERETUULE VÄHEMPAKKUMIST PUUDUTAV OSA SELETUSKIRJAST VÕIB MUUTUDA VASTAVALT LÄBIRÄÄKIMISTELE EUROOPA KOMISJONIGA.

Venemaa kallaletungi Ukrainale“. Seetõttu ei ole eelnõu koostamiseks eraldi väljatöötamiskavatsust koostatud.

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb kahest paragrahvist, § 1 käsitleb ELTSi muutmist ja § 2 EnKSi muutmist.

Paragrahv 1 – ELTSi muutmine

Punktiga 1 täiendatakse § 58 lõigetega 2² ja 2³, milles sätestatakse, et põhivõrguettevõtjal on õigus nõuda toetuse saajalt lisakauglugemisseadmete paigaldamist liitumispunktist tootja poolele, et tagada toetuse maksmise täpne arvestus ning pidada arvet toetuse saamise õiguse üle. Muudatus on vajalik selleks, et ei tekiks üle- ega alakompenseerimist toetuse maksmisel. Lõikes 2³ sätestatakse, et elektrienergia kogus, mille eest makstakse §-s 59⁴ nimetatud toetust, määratakse kindlaks kauglugemisseadmega ning selleks loetakse tootja tootmiseadme kõikides liitumispunktides kokku kauplemisperioodi jooksul tegevusloa alusel tegutseva võrguettevõtja võrku antud saldeeritud toodang. Eesmärk on tagada toetuse maksmine üksnes otse turule müüdud ehk tegevusloa alusel tegutseva võrguettevõtja võrku antud elektrienergia pealt. Nii Euroopa Komisjoni suuniste „Kliima-, keskkonnakaitse- ja energiaalase riigiabi suunised alates aastast 2022“⁴ punkti 123 kui ka „Riigiabimeetmete ajutine kriisi- ja üleminekuraamistik majanduse toetamiseks pärast Venemaa kallaletungi Ukrainale“⁵ punkti 78i kohaselt peab abi eesmärk olema hoida ära turgude tõhusa toimimise põhjendamatu moonutamist ning eelkõige säilitada tõhusad tegevusstiimulid ja hinnasignaalid. Muu hulgas peaksid abisaajad olema avatud hinnakõikumistele ja tururiskidele, seega on eelduseks toodetud elektri turul müümise nõue. Põhimõte, et abisaajad müüvad oma elektrit otse turul, on reguleeritud ka grupierandi määruse artikli 42 lõigetes 5 ja 6.

Punktiga 2 muudetakse § 59 pealkirja, sest kehtivas seaduses on paragrahvi pealkiri „Toetus“, kuid kogu paragrahvi sisu arvesse võttes peab pealkiri lugejale selgelt arusaadav olema. Paragrahvi 59 pealkiri on eelnõu kohaselt „Tootjale makstav fikseeritud määraga toetus“. Muudatus on täpsustava iseloomuga.

Punktiga 3 täiendatakse ELTSi § 59¹ lõiget 2 punktidega 9 -11. Lõige 2 sätestab alused, mille esinemise korral ei maksta tootjale toetust. Lõikesse lisatakse kolm toetuse andmata jätmise alust.

Punkti 9 kohaselt ei saa tootja toetust, kui tootja suhtes kohaldatakse Euroopa Liidus kehtestatud sanktsioone. Selle nõude aluseks on komisjoni suunised „Riigiabimeetmete ajutine kriisi- ja üleminekuraamistik majanduse toetamiseks pärast Venemaa kallaletungi Ukrainale“ ning selle punkt 52⁶: ettevõtted, mis on selliste isikute, üksuste või organite omanduses või kontrolli all, kelle suhtes kohaldatakse Euroopa Liidu sanktsioone, või ettevõtjad, kes tegutsevad tööstusharudes, mille suhtes kohaldatakse Euroopa Liidu sanktsioone, niivõrd kuivõrd abi kahjustaks nende sanktsioonide eesmärke.

Punkt 10 lisatakse, et tootja ei saaks toetust, kui tootja on krediidi- või muu finantsasutus, millele on viidatud komisjoni suuniste „Riigiabimeetmete ajutine kriisi- ja üleminekuraamistik majanduse toetamiseks pärast Venemaa kallaletungi Ukrainale“ punktides 48–49⁷.

⁴ [Guidelines on State aid for climate, environmental protection and energy 2022.](#)

⁵ [Temporary Crisis and Transition Framework - European Commission \(europa.eu\).](#)

⁶ [Temporary Crisis and Transition Framework - European Commission \(europa.eu\).](#)

⁷ [Temporary Crisis and Transition Framework - European Commission \(europa.eu\).](#)

EELNÕU MENETLEMINE ON PEATATUD. MERETUULE VÄHEMPAKKUMIST PUUDUTAV OSA SELETUSKIRJAST VÕIB MUUTUDA VASTAVALT LÄBIRÄÄKIMISTELE EUROOPA KOMISJONIGA.

Punkti 11 kohaselt peab meretuulepargis taastuvelektri tootjal olema kehtiv hoonestusluba. Ehitusseadustiku § 113¹⁸ sätestab hoonestusloa kehtetuks tunnistamise alused ja kui ilmnevad seadustikust tulenevad alused hoonestusloa kehtetuks tunnistamiseks, siis kaotab toetuse saaja õiguse ka taastuvelektri toetusele. Pädev asutus, milleks on Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet, teavitab toetuse maksjat hoonestusloa kehtetuks tunnistamisest. ELTS § 59¹⁰ lg 3 järgi saab vähempakkumisel osaleda üksnes sellise tootmiseseadmega, mille Eestisse ehitamise suhtes on pakkumise esitamise hetkeks tehtud hoonestusloa menetluse algatamise otsus. Selleks, et meretuulepargi rajamine ja kasutamine oleks kooskõlas ka ehitusseadustikust tulenevate tingimustega, tuleks toetuse väljamaksed siduda eeldusega, et meretuulepargil on kehtiv hoonestusluba.

Punktiga 4 muudetakse ELTSi § 59² lõiget 1.

Lõikesse 1 lisatakse, et taastuenergia tasust rahastatakse elektrituruseaduse alusel makstavate taastuenergia toetuste arvestuse, vähempakkumiste korraldamise, vaidlustega seotud ning taastuenergia toetuste infosüsteemi haldamise põhjendatud kulud. Tegemist on tehnilise täpsustusega, kuna toetuste haldamine on kompleksne tegevus, mis sisaldab nii digilahenduste ülalpidamist ja arendamist kui ka võimalike vaidluste ja vaidlustuste lahendamist. Lisaks täpsustatakse, et meretuuleparkide puhul vähempakkumise läbiviijale tehtavaid rahalisi makseid kasutatakse esimeses lauses nimetatud kulu katmiseks. See tähendab, et kui elektri hinnad ületavad kuu arvestuses pakkumise hinda, tekivad tootjal kaheksa kuulise hinnavahelepingu tingimuste kohaselt vähempakkumise läbiviija ees rahalised kohustused. Selle olukorra realiseerumisel on tarbijale positiivne mõju, kuna selle võrra tuleb tarbijatelt toetuse haldamise kulusid taastuenergia tasuna vähem koguda. Mõju avalduks § 59² lõike 2 alusel taastuenergia tasu arvutamisel järgmisel aastal, põhjendatud juhul samal kalendriaastal.

Punktiga 5 täiendatakse § 59² lõiget 2 ja lisatakse, et põhivõrguettevõtja koostab ja avaldab oma veebilehel iga aasta 1. detsembriks hinnangu selle kohta, kui suur on taastuvast energiaallikast toodetud elektrienergia ning töhusa koostootmise režiimil toodetud elektrienergia järgmise kalendriaasta toetuste rahastamise kulu ka §-s 59⁶ nimetatud väiksema kui 1 MW elektrilise võimsusega taastuvast energiaallikast kasutava tootmiseseadme vähempakkumiste korral. Kehtivast lõikest 2 oli § 59⁶ välja jäänud, kuid hinnangu koostamisel tuleb arvesse võtta ka alla 1 MW elektrilise võimsusega taastuvat elektrienergiat kasutava tootmiseseadme puhul makstav toetus. Tegemist on muudatusega, mis tagab õigusselguse, sest ka praegu võtab põhivõrguettevõtja hinnangu koostamisel arvesse kõiki väljamakstavaid toetusi.

Punktiga 6 täiendatakse § 59² lõigetega 2¹ ja 2². Kooskõlas 09.12.2024. aastal antud riigiabi loa punktidega 72, 99 ja 101 on riik võtnud kohustuse muuta siimaani kehtinud taastuenergia tasu arvestamise süsteemi ja meretuulepargi meetme toetus tuleb siduda riigieelarvega. Eelnõuga nähakse ette, et meretuule toetusmeetme perioodi jooksul tekkinud kumulatiivse ülejäägi summa kannab põhivõrguettevõtja riigieelarvesse või kumulatiivse puudujäägi summa eraldatakse põhivõrguettevõtjale sihtotstarbeliselt riigieelarvest. Arvestusse võetakse kumulatiivne arvestus kogu toetusperioodi vältel (20 aastat) lähtuvalt riigiabi loa sõnastusest. Kuivõrd kehtiva regulatsiooni järgi saab toetusi üle- või tasaarvestada, siis on seadusandja eeldatavalt näinud ette, et meetme perioodi lõpus oleks jõutud tulude ja kulude poolega tasakaalu ning prognoos riigieelarve mõjule on nullilähedane.

Meretuuleenergia tootmise toetusmeetme haldamise eest on vastavalt elektrituruseadusele vastutav põhivõrguettevõtja Elering AS.

Lõikega 2² nähakse ette volitusnorm ministrile toetusmeetme puudu- või ülejäägi arvutamise meetodika kehtestamiseks määrusega. Valdkonna eest vastutav minister tagab, et määruses

EELNÕU MENETLEMINE ON PEATATUD. MERETUULE VÄHEMPAKKUMIST PUUDUTAV OSA SELETUSKIRJAST VÕIB MUUTUDA VASTAVALT LÄBIRÄÄKIMISTELE EUROOPA KOMISJONIGA.

sätetatav metoodika tagab põhivõrguettevõtja arvestuse läbipaistvuse ja riigieelarvele potentsiaalselt avalduva mõju prognoositavuse.

Punktiga 7 jäetakse § 59⁴ lõikest 1 pärast sõna „taastuvelektrienergia“ välja sõna „osatähtsuse“. Tegemist keelelise parandusega, mis ei muuda kehtiva paragrahvi põhimõtteid.

Punktiga 8 tunnistatakse kehtetuks § 59⁴ lõige 4¹, milles on sätestatud, et valdkonna eest vastutav minister teeb hiljemalt 2023. aasta 1. oktoobriks valitsusele ettepaneku korraldada vähempakkumine meretuuleenergia tootmisvõimsuse turule toomiseks riigi taastuenergia eesmärgi saavutamiseks, sest ELTSi muudatusega kehtestatakse vähempakkumise alused ka meretuulest taastuvelektri tootmise puhuks.

Punktiga 9 muudetakse ELTSi § 59⁴ lõiget 5. Muudetakse seni kehtinud põhimõtet, et vähempakkumise võitja valiku aluseks on üksnes pakutav hind/küsitav toetuse suurus. Muudatuse järgi võib meretuuleparkide rajamiseks korraldatavatel vähempakkumistel võitja valimisel võtta arvesse ka mitterahalisi kriteeriume. Seetõttu jäetakse ELTSi § 59⁴ lõikest 5 välja sõnad „kõige soodsama tootja“, kuna lisaks maksumusele tuleb meretuuleparkide puhul arvesse võtta ka mitterahalist kriteeriumi, milleks on elektrienergia salvestamisest või tarbimiskajast koosneva tasakaalustamisteenuse osutamine põhivõrguettevõtjale .

Punktiga 10 täiendatakse ELTSi § 59⁴ lõike 5¹ punkti 2 selliselt, et valitsus peab vähempakkumise korraldamist volitades kindlaks määrama ka tootmise tehnoloogia, kui vähempakkumine on piiratud ja suunatud konkreetsele tootmistehnoloogiale (näiteks maismaa- või meretuuleparkidele). Kui vähempakkumine korraldatakse tehnoloogianeutraalselt, märgitakse korralduses, et vähempakkumine on avatud igale tehnoloogiale. Kehtiva sõnastuse järgi peab valitsus kindlaks määrama elektrienergia tootmise allika ja maksimaalse koguse kalendriaasta kohta. Selguse huvides on punkti lisatud ka võimalus piiritleda, millised tehnoloogiad saavad vähempakkumisel osaleda. Täiendus on seotud eesmärgiga näha ELTSis ette eraldi õiguslik alus ja võimalus vajaduse korral korraldada konkreetsele elektri tootmise tehnoloogiale (nt maismaa- või meretuuleparkidele) suunatud vähempakkumisi. Analüüs ja põhjendused selle kohta, mis tingivad vajaduse kalduda kõrvale tehnoloogianeutraalsuse põhimõttest ning õigustavad konkreetse taastuenergia allika liigile ja tootmise tehnoloogiale suunatud vähempakkumise korraldamist, peavad sisalduma valitsuse korralduses, millega valitsus volitab valdkonna eest vastutavat ministrit vähempakkumist korraldama.

Punktiga 11 täiendatakse § 59⁴ lõiget 5¹ punktidega 6 ja 7. Kehtiva sõnastuse kohaselt määrab valitsus ainult toetuse ülemmäära. Punktis 6 sätestatakse, et Vabariigi Valitsuse korraldusega määratakse sama paragrahvi lõike 5² punkti 4 alusel korraldatava maismaatuuleparkide vähempakkumise korral toetuse ja Eesti hinnapiirkonna järgmise päeva turu elektrienergia kauplemissperioidi börsihinna summa, milleni võib maksta toetust. Punktis 7 sätestatakse, et Vabariigi Valitsuse korraldusega määratakse sama paragrahvi lõike 5² punkti 5 alusel korraldatava meretuuleparki vähempakkumise korral tasakaalustamisteenuse hankimine, mis seisneb pakkumusega kaasnevas elektrienergia salvestamise või tarbimiskaja kaudu pakutavas tasakaalustamisteenuses. Tarbimiskaja on elektrituruseaduse mõistes elektrienergia tarbimise koormuse juhtimine, mis seisneb tarbitava energia koguse muutmises. Tarbimist saavad juhtida kliendid iseseisvalt omaenda tarbimiskoormust muutes. Samuti on võimalik tarbimist juhtida nii, et eri tarbijate tarbimiskoormused koondatakse agregatori kaudu.

Maismaa toetuskeemi riigiabi luba on varasemast ajast ja selle muutmine tähendaks uue riigiabi taotluse esitamist, mida aga pole kavandatud. Tasakaalustamisteenus on oluline faktor, et tasakaalustada süsteemi lisanduvat raskesti prognoositava mahuga taastuvelektri tootmist,

EELNÕU MENETLEMINE ON PEATATUD. MERETUULE VÄHEMPAKKUMIST PUUDUTAV OSA SELETUSKIRJAST VÕIB MUUTUDA VASTAVALT LÄBIRÄÄKIMISTELE EUROOPA KOMISJONIGA.

mistõttu on lisatud selline võimalus ka uuele toetuskeemile, mis kohaldub meretuulest toodetavale elektrile.

Punktiga 12 täiendatakse § 59⁴ lõike 5² sissejuhatavat lauseosa selliselt, et lisaks elektrisüsteemi vajadusele tugineva vähempakkumise korraldamisele on vähempakkumise korraldamise aluseks ka EnKSi § 32¹ lõike 1 nõue, et aastast 2030 peab elektrienergia summaarsest lõpptarbimisest moodustama taastuenergia vähemalt 100 protsenti. Kehtivas EnKSiS on nõude täitmise tähtjaks 2030. Muudatuse järgi peab aastast 2030 vähemalt 100 protsendi nõue olema alati täidetud (vt seletuskirja § 2 selgitust).

Punktiga 13 muudetakse § 59⁴ lõiget 5². Sätte loetellu lisatakse punktid 4 ja 5, mille alusel on lubatud korraldada eraldi vähempakkumine, mis on suunatud kas üksnes uutele maismaatuuleparkidele (punkt 4) või üksnes uutele meretuuleparkidele (punkt 5). Seletuskirjas on lihtsustamise huvides räägitud maismaa- ja meretuuleparkidest. Samas lähtuvad ELTSi sätted ja halduspraktika toetuste andmise ja maksmise kontekstis tootmisseedme mõistest ning toetusi antakse ja makstakse tootmisseedme põhjal. Eelnõu ei muuda seda põhimõtet. Seetõttu on ka ELTSi § 59⁴ lõike 5² punktides 4 ja 5 kasutatud tootmisseedme mõistet. Täiendus on seotud eesmärgiga näha ELTSis ette eraldi alus ja võimalus korraldada üksnes maismaa- või üksnes meretuuleparkidele suunatud vähempakkumisi.

Lisaks täpsustakse lõike sissejuhatavat lauset selliselt, et konkreetsele tehnoloogiale (nt maismaa- või meretuuleparkidele) suunatud vähempakkumise võib korraldada ka juhul, kui see on vajalik sama paragrahvi lõikes 1 viidatud taastuvelektrienergia osatähtsuse eesmärgi saavutamiseks. Seega ei ole konkreetsele tehnoloogiale suunatud vähempakkumise korraldamise eelduseks üksnes elektrisüsteemi vajadus, vaid võib olla ka riigi taastuvelektri tootmise eesmärkide saavutamise vajadus ja sellega seotud kaalutlused. Maismaa- ja meretuuleparkide vähempakkumised korraldatakse eraldi ja ka võitja selgitatakse välja eraldi mõlemas pakkumises.

Punktiga 14 täiendatakse § 59⁴ lõiget 5⁴ punktidega 4 ja 5 selliselt, et valitsuse määratud pakkumise tagatise suuruse ja tasumise tingimuste kohaselt ei ületa toetus toodetud elektrienergia megavatt-tunni eest § 52² lõikes 4 sätestatud maismaatuuleparkide puhul 20 eurot megavatt-tunni kohta ja meretuuleparkide puhul 65 eurot megavatt-tunni kohta maksimaalsest hüvitatavast hinnavahest ühe kauplemisperioodi kahesuunalise hinnapakkumise korral. Valitsuse korraldusega määratav toetuse ülemmäär ei tohi nimetatud suurusi ületada, kuid võib olla sellest madalam.

Punktis 15 tunnistatakse § 59⁴ lõige 6 kehtetuks. Tegemist on konstruktsiooniga, mis ei ole enam asjakohane ja ei sobi kokku ühtse siseturu üldpõhimõtetega. EL-i ühtsel turul peab olema tagatud võimalus osaleda vähempakkumistel ka teiste liikmesriikide ettevõtjatel ilma diskrimineerivate piiranguteta.

Punktiga 16 muudetakse § 59⁴ lõike 10 teist lauset selliselt, et valitsus peab vähempakkumiste tingimuste ja korra kehtestamisel lähtuma riigiabi andmist reguleerivatest õigusaktidest. Kehtiva sätte kohaselt on valitsusel vähempakkumise tingimuste ja korra kehtestamisel kohustus lähtuda ELTSi § 59 lõikes 2¹ nimetatud komisjoni riigiabi suunistest (keskkonna- ja energiaalase riigiabi suunist). Viidatud suuniseid rakendas komisjon perioodi 2014–2020 keskkonna- ja energiaalaste abimeetmete ühisturuga kokkusobivuse hindamiseks ning praeguseks on need asendatud uute suunistega („Kliima-, keskkonnakaitse- ja energiaalase riigiabi suunist alates aastast 2022“). Lisaks võib taastuenergia tootmise toetamiseks

EELNÕU MENETLEMINE ON PEATATUD. MERETUULE VÄHEMPAKKUMIST PUUDUTAV OSA SELETUSKIRJAST VÕIB MUUTUDA VASTAVALT LÄBIRÄÄKIMISTELE EUROOPA KOMISJONIGA.

komisjonilt riigiabi loa saamine olla võimalik ka komisjoni muude suuniste alusel (näiteks „Riigiabi meetmete ajutine kriisi- ja üleminekuraamistik majanduse toetamiseks pärast Venemaa kallaletungi Ukrainale“, edaspidi *TCTF*). Teatud tingimustel on võimalik taastuenergia tootmise toetamiseks anda riigiabi ka ilma riigiabi loata (nt grupierandi⁸ määruse alusel selles ettenähtud tingimustel). Ka eelnõu kohaselt on kavandatud uutele maismaatuuleparkidele suunatud riigiabi anda grupierandi alusel, mille korral ei ole vaja komisjonilt taotleda eraldiseisvat riigiabi luba. Seetõttu pole otstarbekas ega vajalik ELTSis viidata komisjoni konkreetsetele suunistele ega riigiabi loale.

Sel põhjusel on eespool märgitud ELTSi paragrahvide sõnastus muudetud üldisemaks ning sätestatud, et valitsus peab vähempakkumise tingimuste ja korra kehtestamisel lähtuma riigiabi andmist reguleerivatest õigusaktidest (sh grupierandi määrusest). Muudatus ei muuda põhimõtet ja kohustust taotleda riigiabi andmiseks komisjonilt riigiabi luba, kui see on riigiabi andmiseks nõutud. Kõnealune kohustus on sätestatud nii Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 108 lõikes 3 kui ka KonkSi § 30¹ lõikes 2¹. Samas peab riigile jääma vabadus otsustada, milliste komisjoni riigiabi suuniste alusel on riigil kõige otstarbekam konkreetse abimeetme rakendamiseks komisjonilt riigiabi luba taotleda.

Punktiga 17 muudetakse 59⁴ lõiget 11. Kehtiva seaduse kohaselt makstakse vähempakkumise võitjale toetust 12 aastat tootmise alustamisest arvates. Eelnõu kohaselt on meretuuleparkide puhul toetusperioodi maksimaalne pikkus 20 aastat. Seetõttu on ELTSi § 59⁴ lõikesse 11 lisatud meretuuleparkide suhtes kohalduv erisus, mis võimaldab meretuuleparkidele toetust maksta kuni 20 aastat. Toetusperioodi pikkuse erireegel sätestatakse seadusesse lisatavas § 59⁴ lõikes 11¹.

Meretuuleparkidele on mõistlik pakkuda tuge 20 aasta jooksul mitmel põhjusel. Suure esialgse investeeringu tõttu vajavad investorid pikemat perioodi, et oma kulutused tasa teenida ja mõistlik tootlus saavutada. Pikem toetusperiood tagab finantsstabiilsuse, vähendades investeerimiskrisise ja soodustades sektori investeeringuid. Pikem toetusperiood võimaldab tehnoloogia küpsemist ja tõhusamate ning kuluefektiivsemate lahenduste väljatöötamist. 20 aasta pikkune toetusperiood suurendab turu kindlustunnet ja meelitab ligi pikaajalisi investeeringuid. Pikem toetusperiood aitab tagada, et taastuenergia eesmärgid ja keskkonnanäesmärgid saavutatakse usaldusväärsemalt ja püsivamalt. Lisaks võib pikem toetusperiood tuua kaasa suuremaid majanduslikke hüvesid, nt töökohtade loomine ja seotud tööstusharude areng pikema aja jooksul.

Meretuuleparkide toetuste maksimaalsete summade ja toetuse kestuse määramisel on lähtutud rahvusvahelisest praktikast, mille järgi 20 aastat on levinuim meretuuleparkide toetusmeetme kestvuse periood, ning riigiabi loa taotluse raames koostatud rahastamisvajaku analüüsist. Jaotades maksimaalse 2,6 miljardi euro suuruse toetuse summa 2 TWh aastase tootluse 20-aastasele perioodile, saadakse tulemuseks maksimaalne 65 €/MWh toetuse määr.

Punktiga 18 täiendatakse § 59⁴ lõigetega 11¹–11³.

Lõikes 11¹ sätestatakse toetuse maksmise tähtaja uus oluline põhimõte. Kui tootja ei alusta tootmist vähempakkumise teates sätestatud tootmise alustamise tähtpäevaks, hakkab toetuse maksmise tähtaeg kulgema vähempakkumise teates märgitud tootmise alustamise tähtpäevast. See tähendab, et nii 20-aastane (meretuuleparkide korral) kui ka 12-aastane (muude tootmisseadmete korral) toetuse maksmise tähtaeg hakkab kulgema vähempakkumise teates

⁸ Komisjoni määrus (EL) nr 651/2014 ELi aluslepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamise kohta, millega teatavat liiki abi tunnistatakse siseturuga kokkusobivaks (ELT L 187, 26.06.2014, lk 1).

EELNÕU MENETLEMINE ON PEATATUD. MERETUULE VÄHEMPAKKUMIST PUUDUTAV OSA SELETUSKIRJAST VÕIB MUUTUDA VASTAVALT LÄBIRÄÄKIMISTELE EUROOPA KOMISJONIGA.

sätetatud tootmise alustamise tähtpäeval juhul, kui tootmiseseade ei ole selleks hetkeks tootmist alustanud.

Muudatuse eesmärk on tagada, et tootjad alustaksid tootmist ettenähtud ajal, väldiks teadlikult tootmise alustamisega venitamist ja selle võrra toetusperioodi hilisemaks nihutamist. Samuti on muudatuse eesmärk tagada taastuenergia toetuste rahastamise kohustuse ajaperioodi ettenähtavus ning välistada põhivõrguettevõtja kohustus maksta toetust (ning elektritarbijate kohustus neid toetusi rahastada) 12 või 20 aastat sõltumata sellest, millal vastav tootmiseseade tootmist alustab ning kui kaua on tootja tootmise alustamisega hilinenud.

Muudatus ei mõjuta olukorda, kus tootja alustab tootmist enne tootmise alustamise tähtpäeva. Sellisel juhul hakkab toetuse maksmise periood kulgema tootmise alustamise hetkest (päev, millal nõuetekohane tootmiseseade esimest korda annab elektrienergiat võrku või otseliini – ELTSi § 108 lg 3) ja toetuse periood on siis kas 12 või 20 aastat.

Erandina on võimalik, et vähempakkumise võitjale antakse tootmisega alustamiseks pikem tähtaeg ELTSi § 59⁸ lõike 4 punkti 1 alusel. Kehtiva redaktsiooni alusel võib vähempakkumise läbiviija vähempakkumise võitja tegevuses ELTSi ja selle alusel kehtestatud õigusaktide nõuetele mittevastavuse tuvastamisel anda vähempakkumise võitjale tootmisega alustamiseks kuni kuuekuulise lisatähtaja, kui vähempakkumise võitja pakkumises olev tootmiseseade on vähempakkumise teates nimetatud tähtajaks valminud, kuid elektrienergia tootmist ei ole tähtajaks selle tootmiseseadmega alustatud. Eelnõus on seda tähtaega pikendatud 18 kuuni. See muudatus kohaldub ainult uute, alates 2025. a jaanuarist korraldatavate vähempakkumiste korral. Muudatusega maandatakse riske nii vähempakkumise võitja kui ka vähempakkumise läbiviija jaoks. Kui aga näiteks võrguühendused ei ole tootmise tähtajaks valmis, siis on see põhjendatud aluseks, et tootmise tähtaega edasi lükata, kuid mitte lühendada toetuse andmise aega (12 või 20 aastat).

Lõikes 11² nähakse ette, et kui tootja toodab pärast sama paragrahvi lõikes 11 nimetatud Vabariigi Valitsuse korralduses märgitud tootmise alustamise tähtpäeva ülekandevõrku elektrienergiat 12 kuu jooksul vähem kui 60% korralduses märgitud aastasest mahust, siis maksed tootjale peatatakse puuduse tuvastamisest arvates, kuni tootmiseseade on jooksva 12 kuu jooksul tootnud ülekandevõrku vähemalt 60% korralduses märgitud aastasest mahust.

Näiteks kui tootmine toimub märtsikuust kuni järgmise aasta veebruarikuuni ja tootja saab selle eest igakuist toetust ja siis selgub, et 12 kuu tootmise maht on alla 60%, siis toetuse maksed tootjale peatatakse. Maksed peatatakse, kuni saavutatakse vähemalt 60% tase jooksva 12 kuu kohta, st maksed taastatakse edasiulatuvalt alates sellest kalendrikuust, mil vähempakkumise võitjaks tunnistatud tootja on eelneva 12 kuulise perioodi vältel andnud tegevusloa alusel tegutseva võrguettevõtja võrku vähemalt 60% korralduses märgitud aastasest mahust. Makse peatamisest kuni vajaliku tootmismahu saavutamiseni toetust ei maksta ning selle perioodi eest ei maksta toetust ka tagantjärele pärast nõutava toodangu mahu saavutamist. Tootjale kahesuunalise hinnavahelepingu puhul toetuse maksed peatatakse, kuid tootjale jääb maksekohustus seadusesse lisatava § 59¹³ kohaselt, millega sätestatakse meretuulepargi vähempakkumise lisatingimused ja sätestatakse, et kui turuhind on kõrgem kui pakkumises esitatud hind, tasub tootja hinnavahe vähempakkumise läbiviijale. Kui turuhind on negatiivne, siis tootjale toetust ei maksta.

Erandina on võimalik, et vähempakkumise võitjale antakse tootmisega alustamiseks pikem tähtaeg ELTSi § 59⁸ lõike 4 punkti 1 alusel.

EELNÕU MENETLEMINE ON PEATATUD. MERETUULE VÄHEMPAKKUMIST PUUDUTAV OSA SELETUSKIRJAST VÕIB MUUTUDA VASTAVALT LÄBIRÄÄKIMISTELE EUROOPA KOMISJONIGA.

Lisatud lõikega 11³ täpsustatakse, millal loetakse tootmine alustatuks, kui vähempakkumise võitja pakutud toodetava elektri kogust toodetakse mitme tootmiseseadmega.

Kui vähempakkumise võitjaks tunnistatud pakkumuses sisaldus enam kui üks tootmiseseade, loetakse käesoleva seaduse § 108 lõike 3 mõistes tootmise alustamise ajaks päev, millal kõik samas pakkumuses osalenud nõuetekohased tootmiseseadmed alustasid tootmist, või võitjaks tunnistatud pakkuja põhjendatud taotluse alusel päev, millal osa pakkumuses osalenud nõuetekohaseid tootmiseseadmeid alustasid tootmist, ning § 108 lõike 3¹ mõistes tootmise alustamise ajaks päev, millal tootja on esitanud vähempakkumise läbiviijale võrgulepingud ja avalduse kõikide samas pakkumuses osalenud tootmiseseadmetega tootmise alustamise kohta. Alternatiivselt – kui võitjaks tunnistatud pakkuja seda taotleb – võib tootmise alustamise ajaks lugeda päeva, millal osa pakkumuses osalenud nõuetekohaseid tootmiseseadmeid on alustanud tootmist sama sätte mõistes.

Muudatuse eesmärk on luua õigusselgus küsimuses, millal loetakse tootmine alustatuks, kui mitme tootmiseseadmega tootmiseks esitatakse üks pakkumus. Tootmiseseadmete paljususe korral tuleb täpsustada toetusperioodi algus. Mitme tootmiseseadmega pakkumuse tootmiskohustus on kõigi tootmiseseadmete kohta ning ühtlasi on toetuse kehtivusaeg ELTSi § 108 alusel sama. Eelduslikult suudab võitja täita tootmiskohustuse (pakutud koguse), kui kõik pakkumuses osalenud nõuetekohased tootmiseseadmed on alustanud tootmist viidatud lõike 3 mõistes. Samuti on valitsuse 07.11.2019 määruse nr 86 „Taastuvast energiaallikast ja tõhusa koostootmise režiimil energia tootmiseks korraldatava vähempakkumise tingimused ja kord“ (edaspidi *vähempakkumiste määrus*) § 12 lõikes 6 sätestatud, et kõik vähempakkumise tingimused peavad olema täidetud kõigi pakkumuses esitatud tootmiseseadmete puhul. See tähendab ka nõuetekohast tootmise alustamist. Kui võitja soovib tootmiskohustuse täita vähemate tootmiseseadmetega, kui pakkumuses esitati, tuleb pakkujal esitada taotlus toetuse maksjale, et arvestada tootmise alustamise ajana päeva, millal osa pakkumuses osalenud nõuetekohaseid tootmiseseadmeid alustasid tootmist ELTSi § 108 lõike 3 mõistes.

Punktiga 19 muudetakse § 59⁴ lõiget 12. Säte reguleerib aluseid, millal valitsus võib kehtetuks tunnistada korralduse, millega otsustati vähempakkumisel edukaks osutunud tootjale toetuse maksmine.

Parema selguse tagamiseks sätestatakse kehtetuks tunnistamise alused eraldi punktidenä. Valitsusel on õigus korraldus kehtetuks tunnistada, kui esineb vähemalt ühes punktis ettenähtud alus korralduse kehtetuks tunnistamiseks.

Sätte sissejuhatavas lauses lisatakse täpsustus, et valitsusel on õigus korraldus kehtetuks tunnistada kas täies mahus või osaliselt (vastavas osas). Praktikas võib vähempakkumisel edukaks osutada mitu tootjat. Sellisel juhul teeb valitsus nende kõigi suhtes toetuse andmise otsuse ühe ja sama korraldusega. Kui toetuse andmise tingimusi rikub ning kehtetuks tunnistamise alus esineb üksnes ühe või mõne tootja suhtes, peab valitsusel olema võimalik korraldus kehtetuks tunnistada üksnes tingimusi rikkuva tootja suhtes, ilma et see mõjutaks ülejäänud nõuetekohaste tootjate õigusi toetusele.

Loetelu punktis 1 täpsustatakse, et valitsus võib korralduse kehtetuks tunnistada ka siis, kui vähempakkumise võitja ei täida ELTSis või vähempakkumiste määruses sätestatud tingimusi või kohustusi.

Loetelu punktis 2 täpsustatakse, et selles punktis kehtestatud nõuded kohalduvad üksnes ELTSi § 59⁴ lõike 5² punkti 1, 2 või 3 alusel korraldatud ehk muudele kui uutele maismaa- ja meretuuleparkidele suunatud vähempakkumiste korral.

EELNÕU MENETLEMINE ON PEATATUD. MERETUULE VÄHEMPAKKUMIST PUUDUTAV OSA SELETUSKIRJAST VÕIB MUUTUDA VASTAVALT LÄBIRÄÄKIMISTELE EUROOPA KOMISJONIGA.

Loetellu lisatakse punkt 3, mille kohaselt peab ELTSi § 59⁴ lõike 5² punkti 4 alusel korraldatud ehk maismaatuuleparkidele suunatud vähempakkumise võitja sõlmima kuue kuu jooksul ELTSi § 59⁴ lõikes 11 nimetatud valitsuse korralduse vastuvõtmisest arvates samas korralduses märgitud võimsusega tootmiseadme võrku ühendamiseks liitumislepingu võrguettevõtjaga. Kui tootja ei ole liitumislepingut selle aja jooksul võrguettevõtjaga sõlminud, on valitsusel õigus tootja suhtes toetuse andmise korraldus kehtetuks tunnistada. Sätte eesmärk on tagada, et vähempakkumisel edukaks osunud tootja viiks tootmiseadme rajamise lõpuni vähempakkumise teates märgitud tootmise alustamise tähtpäevaks.

Punktis 4 sätestatakse, et valitsusel on õigus korraldus osaliselt ja täies mahus kehtetuks tunnistada, kui vähempakkumises osalevad meretuuleparkide vähempakkumise võitjad ei ole 36 kuu jooksul pärast § 59⁴ lõikes 11 nimetatud korralduse vastuvõtmist sõlminud liitumislepingut samas korralduses märgitud võimsusega tootmiseadme võrku ühendamiseks.

Punktiga 20 täiendatakse § 59⁴ lõikega 12¹ ja selles sätestatakse, et kui sama paragrahvi lõike 5² punkti 5 alusel korraldatud meretuuleparkide vähempakkumise korral on tootja jätnud tähtjaks tasumata vähempakkumise läbiviijale § 59¹² lõike 4 teise lause ja § 59¹³ lõike 4 alusel arvutatud võrdlushinna alusel tasumisele kuuluva rahalise makse, peatab vähempakkumise läbiviija tootjale võlgnevuse tõttu toetuse maksmise kuni võlgnevuse kõrvaldamiseni ning tootja kaotab õiguse saada toetust selle perioodi eest, millal tal oli võlgnevus. Samal perioodil, mil tootjal on vähempakkumise läbiviija ees võlgnevus, peatatakse toetuse maksed tootjale, kuid jätkub kahesuunalisest hinnavahelepingust tootjale tulenev kohustus tasuda hinnavahe vähempakkumise läbiviijale, kui turuhind on kõrgem kui pakkumises esitatud hind eelnõuga lisatava § 59¹⁰ lõikele 6. Kui tootja ei kõrvalda võlgnevust vähempakkumise läbiviija määratud tähtaja jooksul, on valitsusel õigus tunnistada § 59⁴ lõikes 11 nimetatud korraldus vastava tootja suhtes kehtetuks. Paragrahvi § 59⁴ lõige 12¹ puudutab ja kohaldub üksnes § 59⁴ lõike 5² punkti 5 (meretuuleparkidele suunatud vähempakkumine) korraldatud vähempakkumise korral. Meretuuleparkide vähempakkumiste puhul makstakse toetust kahesuunalise hinnavahelepingu põhimõttel. Selle kohaselt tekib tootjal õigus saada toetust, kui kauplemisperioodi elektri turuhind on madalam, kui on tootja vähempakkumisel pakutud täitmishind. Kui kauplemisperioodi elektri turuhind on kõrgem kui vähempakkumisel tootja pakutud täitmishind, peab tootja tegema rahalise makse hinnavahe ulatuses vähempakkumise läbiviijale.

Seda arvestades peab seadus ette nägema ka tagajärjed juhuks, kui tootja ei täida raha maksmise kohustust tähtaegselt ning tootjal tekib vähempakkumise läbiviija ees võlgnevus. Lisatud sätte kohaselt on tagajärgi kaks. Esiteks, kui tootjal on võlgnevus, peatab vähempakkumise läbiviija tootjale toetuse maksmise, kuni tootja on võlgnevuse tasunud. Seejuures kaotab tootja õiguse saada võlgnevuse perioodi eest toetust – st tootjal ei teki pärast võlgnevuse kõrvaldamist õigust nõuda vähempakkumise läbiviijalt, kes on toetuse maksja, tagasiulatuvalt toetust ning vähempakkumise läbiviijale ei ole kohustus tootjale võlgnevuse esinemise perioodi eest toetust maksta. Teiseks, vähempakkumise läbiviija pikendab tootjale võlgnevuse kõrvaldamiseks tähtaega. Kui tootja ei kõrvalda võlgnevust vähempakkumise läbiviija määratud tähtaja jooksul, on valitsusel õigus tunnistada ELTSi § 59⁴ lõikes 11 nimetatud korraldus tootja suhtes kehtetuks. Sellisel juhul kaotab tootja õiguse toetuse saamiseks lõplikult.

Punktiga 21 muudetakse § 59⁵ lõike 4 sõnastust selliselt, et Vabariigi Valitsus peab vähempakkumiste tingimuste ja korra kehtestamisel lähtuma riigiabi andmist reguleerivatest õigusaktidest (vt. punkt 16 pikem selgitus).

EELNÕU MENETLEMINE ON PEATATUD. MERETUULE VÄHEMPAKKUMIST PUUDUTAV OSA SELETUSKIRJAST VÕIB MUUTUDA VASTAVALT LÄBIRÄÄKIMISTELE EUROOPA KOMISJONIGA.

Punktiga 22 muudetakse § 59⁶ lõike 5 sõnastust selliselt, et Vabariigi Valitsus peab vähempakkumiste tingimuste ja korra kehtestamisel lähtuma riigiabi andmist reguleerivatest õigusaktidest (vt. punkt 16 pikem selgitus).

Punktiga 23 täiendatakse ELTSi § 59⁷ lõigetega 3¹ ja 3²

Lõige 3¹ täpsustab, milline reiting peab olema garantii andjal, kui vähempakkumisel osaleja soovib tagatisena kasutada garantiid. Sellisel juhul peab vastava krediidasutuse, finantseerimisasutuse või kindlustusandja reiting olema vähemalt investeerimisjärgu krediidireiting.

Lõige 3² reguleerib küsimust, mis saab pakkuja esitatud tagatisest juhul, kui pakkuja võtab oma pakkumuse tagasi pärast pakkumuse esitamise tähtpäeva. Eelnõu kohaselt ei tagastata sellisel juhul pakkujale tagatist. Kui tagatisena on kasutatud tagatisraha, läheb tagatisraha vähempakkumise läbiviija omandisse. Kui tagatisena on kasutatud garantiid, on vähempakkumise läbiviijal õigus nõuda garantiidandjalt väljamakse tegemist.

Riikliku eesmärgi saavutamise taastuvelektri kasutuselevõtmisel on sedavõrd olulise tähtsusega küsimus, et on vaja veenduda vähempakkumises osalejate piisavate vahendite olemasolus.

Punktiga 24 muudetakse § 59⁷ lõiget 4. Vähempakkumise määruse § 16 kohaselt võib pakkuja pakkumise tagasi võtta enne pakkumise esitamise tähtpäeva. Kehtivas ELTSis ei ole reguleeritud, millal peab vähempakkumise läbiviija sellisel juhul pakkujale tagatise tagastama. Seetõttu täpsustatakse, et kui pakkuja võttis pakkumuse tagasi enne pakkumise esitamise tähtpäeva, tagastab vähempakkumise läbiviija tagatise pakkujale viie tööpäeva jooksul pärast valitsuse korralduse (ELTSi § 59⁴ lg 11 või § 59⁵ lg 5) jõustumist.

Punktiga 25 muudetakse § 59⁷ lõiget 5. Kehtiva seaduse kohaselt peab vähempakkumise läbiviija vähempakkumise võitja suhtes tagatisraha tagastama või garantiist tulenevatest õigustest loobumisest teavitama viie tööpäeva jooksul sellest hetkest, kui võitja on tootnud elektrit ettenähtud aastas koguses. Viie tööpäeva pikkune tähtaeg võib osutuda liiga lühikeseks. Seetõttu pikendatakse seda tähtaega 30 kalendripäevani. Samuti lisatakse sättesse nõue, et tootja peab ise teavitama vähempakkumise läbiviijat sellest, kui ta on tootnud aastas nõutud elektrienergia koguse.

Punktiga 26 täiendatakse pakkumise tagatise nõudmise ja tagastamise tingimusi § 59⁷ lõikes 6, sätestades, et tagatisraha ei tagastata vähempakkumise võitjale ja see kantakse taastuenergia tasu üldlaekumistesse. Sama paragrahvi lõike 3 punktis 1 sätestatud tagatise, krediidi- või finantseerimisasutuse või kindlustusandja garantii puhul on vähempakkumise läbiviijal õigus nõuda garantiidandjalt väljamakse tegemist, kui pakkumise võitja ei tooda seaduse § 59⁴ lõikes 11 või § 59⁵ lõikes 5 nimetatud korralduses märgitud tootmise alustamise tähtpäevast või § 59⁸ lõike 4 punkti 1 alusel antud lisaaast arvates energiat esimese 12 kuu jooksul vähemalt 60 protsendi ulatuses korralduses märgitud aastasest mahust või 24 kuu jooksul vähemalt 80 protsendi ulatuses kahekordsest korralduses märgitud aastasest mahust. Muudatusega on täiendatud eelnõu selliselt, et kui § 59⁸ lõike 4 punkt 1 alusel on antud kuni 18-kuuline täiendav tähtaeg tootmise alustamiseks, siis pikeneb tagatise kehtivus selle aja võrra, mille võrra vähempakkumise läbiviija on pikendanud tootmisega alustamise tähtaega.

Ühtlasi ei jää tootja tagatisest ilma, kui nt võrgu valmimise viibimise tõttu lükkub tootmise algus edasi kuni 18 kuu võrra.

EELNÕU MENETLEMINE ON PEATATUD. MERETUULE VÄHEMPAKKUMIST PUUDUTAV OSA SELETUSKIRJAST VÕIB MUUTUDA VASTAVALT LÄBIRÄÄKIMISTELE EUROOPA KOMISJONIGA.

Punktiga 27 muudetakse § 59⁸ lõike 4 sissejuhatavat lauseosa. Kui vähempakkumise läbiviija tuvastab riigiabi andmise reeglite rikkumise või vähempakkumise võitja tegevuses toetuse saamise nõuete rikkumise või seaduse ja selle alusel kehtestatud õigusaktide nõuetele mittevastavuse, võib vähempakkumise läbiviija anda vähempakkumise võitjale tootmisega alustamiseks kuni kuuekuulise lisatähtaja, kui vähempakkumise võitja pakkumises olev tootmiseseade on vähempakkumise teates nimetatud tähtajaks valminud, kuid elektrienergia tootmist ei ole tähtajaks selle tootmiseseadmega alustatud. Samuti on vähempakkumise läbiviijal õigus peatada vähempakkumise võitjale toetuse maksmine kuni mittevastavuse kõrvaldamiseni või teha vähempakkumise korraldajale ettepaneku valitsuse korralduse muutmiseks ning vähempakkumise võitjale toetuse maksmata jätmiseks või selle vähendamiseks. Kehtiva sõnastuse kohaselt sai vähempakkumise läbiviija lähtuda sellest, kui tuvastas vähempakkumise võitja tegevuses seaduse ja selle alusel kehtestatud õigusaktide nõuetele mittevastavuse.

Punktiga 28 muudetakse § 59⁸ lõike 4 punkt 1 sõnastust, sätestades, et kui vähempakkumise läbiviija tuvastab vähempakkumise võitja tegevuses seaduse ja selle alusel kehtestatud õigusaktide nõuetele mittevastavuse, võib vähempakkumise läbiviija anda vähempakkumise võitjale tootmisega alustamiseks senise kuni kuuekuulise täiendava tähtaja asemel kaheksateistkümnepäevase kuulise tähtaja, kui vähempakkumise võitja pakkumises olev tootmiseseade on vähempakkumise teates nimetatud tähtajaks valminud, kuid elektrienergia tootmist ei ole tähtajaks selle tootmiseseadmega alustatud. Muudatus kohaldub uute ehk siis alates 01.01.2025. a läbiviidavate vähempakkumiste korral (eel nõu p 35).

Punktiga 29 täiendatakse elektrituruseadust seitsme paragrahviga: §-d 59⁹ - 59¹⁴, mis täpsustavad ELTSi § 59⁴ lõike 5² punktide 4 ja 5 alusel korraldatavate ehk uutele maismaa- ja meretuuleparkidele suunatud vähempakkumiste alusel toetuse andmise ja toetuse rahastamise tingimusi ning piiranguid. Nimetatud paragrahvides sätestatud ei kohaldata ELTSi § 59⁴ alusel juba läbiviidud või tulevikus läbiviidavate muude vähempakkumiste suhtes, mille korraldamise aluseks ei ole olnud ELTSi § 59⁴ lõike 5² punktid 4 ja 5.

Maismaatuuleparkide vähempakkumisele, mis korraldatakse enne 2027. aasta 17. juulit, kohalduvad samad põhimõtted, mida on senini kohaldatud vähempakkumiste korral – st toetust makstakse turuhinnale lisanduva lisatasu vormis, kui elektri turuhind jääb alla teatud määra. Seejuures määrab Vabariigi Valitsus vähempakkumise korraldamise korralduses kindlaks makstava toetuse maksimaalsed suurused, mille piiridega peavad tootjad oma pakkumistes arvestama.

ELTSi § 59⁹. „Maismaatuulepargi ja meretuulepargi vähempakkumise üldtingimused“

ELTSi täiendatakse §-ga 59⁹ „Maismaatuulepargi ja meretuulepargi vähempakkumise üldtingimused“. Säte täpsustab maismaa- ja meretuuleparkidele suunatud vähempakkumisel osalemise ning vähempakkumise tulemusel toetuse andmise tingimusi.

Lõikes 1 sätestatakse, et maismaatuuleparkidele korraldatud vähempakkumisele võib esitada sellise tootmiseseadmega pakkumuse, mille projektiga seotud töid ei ole alustatud enne pakkumuse esitamist. Nõue tuleneb grupierandi määruse artikli 6 lõikest 2 ning tähendab, et toetusel loetakse olevat ergutav mõju, kui abisaaja on esitanud taotluse abi saamiseks, s.o pakkumise vähempakkumisel osalemiseks enne projekti või tegevusega seotud töö alustamist. Tööde alustamiseks grupierandi määruse mõttes on investeeringuga seotud ehitustööde alustamine või esimene õiguslikult siduv kohustus tellida seadmeid või muu kohustus, mis teeb investeeringu pöördumatuks, olenevalt sellest, mis on varajasem. Tööde alustamiseks ei peeta maa ostmist ja ettevalmistustöid, näiteks lubade saamist või teostatavusuuringute tegemist.

EELNÕU MENETLEMINE ON PEATATUD. MERETUULE VÄHEMPAKKUMIST PUUDUTAV OSA SELETUSKIRJAST VÕIB MUUTUDA VASTAVALT LÄBIRÄÄKIMISTELE EUROOPA KOMISJONIGA.

Lõikes 2 on sätestatud, et meretuuleparkide vähempakkumisele võib esitada sellise pakkumuse sellise tootmiseseadme pakkumuse, mille projektiga seotud töid ei ole alustatud enne pakkumuse esitamist ning mille Eestisse ehitamise suhtes on pakkumuse esitamise hetkeks pädev asutus teinud hoonestusloa menetluse algatamise otsuse.

Lõikes 3 on sätestatakse, et kui vähempakkumise tulemusel saavad õiguse toetusele kõik vähempakkumisel osalenud pakkujad, tuleb tõhusa konkurentsi taastamiseks järgmise vähempakkumise tingimusi korrigeerida, näiteks vähendades toetatava elektrienergia maksimaalset kogust või toetuse ülemmäära. Maismaa tuuleparkide puhul tuleb nõue grupierandi määruse artikli 42 lõike 2 punktist b). Riigil on maismaatuuleparkide rajamiseks plaanis korraldada võimalusel üks, aga vajaduse korral ka mitu vähempakkumist. Kui korraldatud vähempakkumisel osutuvad edukaks ning saavad õiguse toetusele kõik vähempakkumisel pakkumise esitanud tootjad, peab valitsus järgmise vähempakkumise tingimusi korrigeerima (nt vähendades hangitava elektri kogust või pakutavat toetuse suurust), et järgmisel vähempakkumisel sama olukord ei korduks ning kõik pakkuma tulevad tootjad ei saaks õigust toetusele. Lisaks näeb eelnõu ette, et olukorras, kus vähempakkumise tulemusel saavad õiguse toetusele kõik vähempakkumisel osalenud pakkujad, tuleb kõrvaldada tõhusa konkurentsi taastamiseks pakkumise reastamisel viimaseks jäänud pakkumus. Viimase pakkuja kõrvaldamine tagab, et kui pakkujaid on vähe, siis kõik vähempakkumisel osalejad ei saa automaatselt toetust ning selliselt soodustab see konkurentsi toetuse saamisel ja ühtlasi avaldab positiivset mõju pakkumuste hinnale.

Meretuuleparkide puhul lähtutakse TCTF-ist (Riigiabi meetmete ajutine kriisi- ja üleminekuraamistik majanduse toetamiseks pärast Venemaa kallaletungi Ukrainale⁹) tulenevast põhimõttest, mis on mõeldud soodustama konkurentsi toetuse saamisel ja ühtlasi avaldama positiivset mõju pakkumuste hinnale. Komisjon ei anna luba abiskeemile, millel on probleem tõhusa konkurentsi toimimisega. Seega on tõhus konkurents tagatud juba siis, kui Komisjon on andnud riigiabi loa ja seal hinnanud meetme proportsionaalsust. Ministreeriumi hinnangul saabub plaanitavale vähempakkumisele *ex ante* piisavalt pakkumisi, et tagada tõhus konkurents. Nimetatud norm tagab siiski ka *ex post* korrigeerimismehhanismi, mille realiseerumine on vähetõenäoline.

§ 59¹⁰. Meretuulepargi vähempakkumise eritingimused

ELTSi täiendatakse §-ga 59¹¹, millega sätestatakse eritingimused meretuuleparkide vähempakkumisele.

Lõikes 1 sätestatakse, et §-s 59¹¹ sätestatud kohaldatakse üksnes nende vähempakkumiste puhul, mis on korraldatud § 59⁴ lõike 5² punkti 5 alusel. Seega kohaldatakse selles paragrahvis sätestatud üksnes uutele meretuuleparkidele suunatud vähempakkumiste korral.

Lõike 2 kohaselt võetakse vähempakkumise hindamisel arvesse pakkumuses esitatud hinda ja pakkuja kinnitust, millises mahus ta kohustub tagama elektrienergia salvestamisest või tarbimiskajast koosneva tasakaalustamisteenuse osutamist põhivõrguettevõtjale.

Lõige 3 täpsustab, et kuigi tasakaalustamisteenuse pakkumine ei ole kohustuslik, kui aga selline pakkumine ikkagi tehakse, võetakse arvesse üksnes selliseid tasakaalustamisteenuse pakkumusi, mille teenuse kogus kauplemisperioodi kohta on vähemalt 20 MW ja võime vähemalt ühe tunni järjest teenust selles koguses osutada.

⁹ [Temporary Crisis and Transition Framework - European Commission \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/eip/temporary-crisis-and-transition-framework).

EELNÕU MENETLEMINE ON PEATATUD. MERETUULE VÄHEMPAKKUMIST PUUDUTAV OSA SELETUSKIRJAST VÕIB MUUTUDA VASTAVALT LÄBIRÄÄKIMISTELE EUROOPA KOMISJONIGA.

Lõikes 4 nähakse ette, et vähempakkumise hindamisel võetakse arvesse pakkumises tootja esitatud hinda 95% ulatuses ja tasakaalustamisteenuse osutamist 5% ulatuses. Vähempakkumise tulemusena ühendatakse Eesti elektrisüsteemi suures mahus taastuvelektrit, mille tootmine sõltub tuuleoludest ehk tegemist on katkendliku tootmisega. Suures mahus katkendlikku tootmist elektrisüsteemis suurendab põhivõrguettevõtja vajadust hankida reserve tootmise puudujääkide või tootmise ülejäägi tasakaalustamiseks. Tasakaalustamisteenust pakkudes võtab pakkuja kohustuse vähempakkumist võites osaleda põhivõrguettevõtja Elering tasakaalustamisvõimsuse hangetes ehk sagedusreservide võimsusturul. Praegu reguleerib tasakaalustamisvõimsuste hankimist Euroopa Komisjoni määrus (EL) 2017/2195 (elektrisüsteemi tasakaalustamise eeskiri), mis sätestab nõuded põhivõrguettevõtjale elektrisüsteemi tasakaalustamiseks. Elektrisüsteemi tasakaalustamise eeskirja artikli 32 kohaselt koostab põhivõrguettevõtja tasakaalustamisvõimsuse hankimise eeskirjad. Kui muudetakse tasakaalustamisvõimsuse hankimise reegleid või põhivõrguettevõtja tasakaalustamisvõimsuste hankimise tingimusi, peab selle teenuse pakkuja vastama uutele tasakaalustamisvõimsuse hankimise reeglitele. Eesti põhivõrguettevõtja käivitab tasakaalustamisvõimsuste hankimiseks sagedusreservide võimsusturu veebruaris 2025. Sagedusreservide võimsusturul hangitakse sagedusreservide võimsusi päev ette vastavalt järgmise päeva prognoositud reservide vajadusele. Hankimine toimub turutingimustes. Katkendlik elektritootmine suurendab eelmainitud võimsuste hankimise vajadust, mistõttu sisaldab vähempakkumine võimalust osalejatel pakkuda meretuulepargi tootmisvõimsustele lisaks elektrienergia salvestamise ja tarbimiskaja võimsusi tasakaalustamisteenuse pakkumiseks süsteemihaldurile. Üksnes elektrienergia salvestamise ja tarbimiskajaga piirdumine on kooskõlas kliimaeesmärkidega, kuna eelnimetatud võimsuste puhul on tegemist mittefossiilsete ressurssidega. See on kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1747 artikli 19h punktiga b, mille kohaselt tuleks paindlikkust edendavate toetuskavade puhul piirduda uute investeeringutega mittefossiilsetesse paindlikkusressurssidesse, nagu tarbimiskaja ja energia salvestamine.

Lõike 5 kohaselt peab pakkuja tagama, et vähempakkumises pakutud tasakaalustamisvõimsus sagedusreservide võimsusturule on uus ehk mille ehitustöödega ei ole enne pakkumise esitamist alustatud. See nõue tagab, et tasakaalustamisvõimsus võetakse kasutusele vähempakkumise tulemusena elektrisüsteemi lisanduva ilmast sõltuva taastuvelektri tasakaalustamiseks. Lisaks kehtib nõue pakkuda tasakaalustamisteenust vähemalt kümme aastat tootmisseedmega võrku antava elektritootmise alustamisest arvates. Tasakaalustamisteenuse varem alustamine ei vähenda teenuse osutamise aega, mis peab olema vähemalt 10 aastat alates elektritootmise alustamisest. See tähendab seda, et kui tasakaalustamisteenust hakatakse näiteks 1 aasta enne tootmist pakkuma, siis peab teenust pakkuma kokku 11 aastat. Selline ajaraam on põhjendatud, kuna pakutavate tasakaalustamisvõimsuste aluseks olevate tehnoloogiate tehniline eluiga jääb kümne aasta juurde. Selle aja jooksul tuleb tasakaalustamisteenuse pakkujal teha aastas vähemalt 315 pakkumist sagedusreservide võimsusturule. Pakkumine loetakse teostatuks, kui on tehtud vähemalt ühele kauplemisperioodile pakkumine (15 minutit päevas). Täiendavate pakkumiste tegemine sagedusreservide võimsusturule võimaldab tuua alla reservide hankimise kulu, kuna suureneb konkurents sagedusreservide turul. Kohustus teha pakkumine sagedusreservide võimsusturule on põhjendatud, kuna see võimaldab põhivõrguettevõtjal jooksvalt kontrollida tasakaalustamisvõimsuste olemasolu. Nõue teha ühel kauplemisperioodil päevas pakkumine ei ole ka üleliia piirav, kuna nii elektrienergia salvestamine kui ka tarbimiskaja osalevad sagedusreservide võimsusturul, sest sel turul on võimalik neil võimsustel kõige rohkem tulu teenida. Samuti ei ole piiratud elektrienergia salvestuse ja tarbimiskaja osalemine teistes elektrituru etappides (päev-ette, päevasisesel ja sagedusreservide

EELNÕU MENETLEMINE ON PEATATUD. MERETUULE VÄHEMPAKKUMIST PUUDUTAV OSA SELETUSKIRJAST VÕIB MUUTUDA VASTAVALT LÄBIRÄÄKIMISTELE EUROOPA KOMISJONIGA.

energiaturgudel). Kui pakkumise võitja on alustanud tasakaalustamisteenuse pakkumist, siis peab ta viivitamatult teavitama sellest vähempakkumise läbiviijat.

Lõike 6 kohaselt kontrollib tasakaalustamisteenuse osutamise andmeid ja peab nende üle arvestust vähempakkumise läbiviija, kellel on õigus nõuda tootjalt teavet ja lisaandmeid, mis on vajalikud nende andmete kontrollimiseks ja arvestuse pidamiseks.

Lõige 7 täpsustab, et vähempakkumise läbiviija alustab lõike 3 punktis 3 nimetatud nõude, milleks on elektrienergia salvestamine või tarbimiskajast koosneva tasakaalustamisteenuse osutamine põhivõrguettevõtjale, täitmise kontrolli 12 kuud pärast vähempakkumise võitnud tootmiseseadmega võrku antava elektritootmise alustamisest. Lisaks on täpsustatud, et kui pakkumuses esitatud tasakaalustamisteenuse mahtu on 12 kuu jooksul pakutud vähem kui 315 päeva sagedusreservide võimsusturule, peatatakse toetuse maksed tootjale puuduse tuvastamisest arvates kuni ajani, mil tasakaalustamisteenust osutatakse 315 päeva 12 kuu jooksul. Tootja kaotab õiguse saada toetust selle perioodi eest, millal toetuse maksed olid käesoleva lõike esimese lause alusel peatatud.

ELTSi § 59¹¹. „Maismaa- ja meretuulepargi vähempakkumise võitja toetuse arvestamise üldpõhimõtted“

ELTSi täiendatakse §-ga 59¹², millega sätestatakse maismaa ja meretuuleparkide toetuse arvestamise üldpõhimõtted.

Lõikes 1 sätestatakse, et paragrahvis sätestatud kohaldatakse § 59⁴ lõike 5² punkti 4, milleks on maismaatuulepark, ja punkti 5, milleks on meretuulepark, alusel korraldatud vähempakkumise võitjale toetuse arvestamisel.

Lõikes 2 sätestatakse, et tootjal võib olla õigus saada toetust, mille suurus kauplemisperioodil on võrdne tootja poolt pakkumuses esitatud hinna ja elektrienergia turuhinna vahega toodanguühiku kohta.

Lõikes 3 sätestatakse, et toetust arvestatakse vähempakkumise võitnud tootmiseseadme § 58 lõike 2³ kohaselt võrku antud elektrienergia koguse eest ning bilansiplaanis kajastatud elektrienergia koguse eest, mis jäi võrku andmata, kuna süsteemihaldur aktiveeris tootmiskoguse vähendamise korralduse kuni § 59⁴ lõikes 11 nimetatud korralduses märgitud aastase toetatava elektrienergia koguse täitumiseni. Arvestades tuleviku vajadusi, tuleb nii meretuule kui ka maismaatuule vähempakkumiste võitjate tootmiskohustuse arvestuses võtta arvesse põhivõrguettevõtja Elering poolsed piiramised ja sagedusreservide jaoks allakoormamised.

Lõikes 4 sätestatakse, et elektrienergia turuhind on elektribörsi Eesti hinnapiirkonna järgmise päeva turu kauplemisperioodi hind.

Lõikes 5 sätestatakse, et kui turuhind on madalam kui pakkumuses esitatud hind, kuid mitte negatiivne, tasutakse hinna vahe kuni toetuse ülemmäära ulatuses toetusena tootjale. Tootjal on õigus saada toetust nende kauplemisperioodide eest, kus elektri turuhind on madalam tootja pakkumuses esitatud hinnast, kuid mitte negatiivne¹⁰. Kui turuhind on negatiivne, siis tootjale toetust ei maksta. Sellisel juhul on tootjale makstava toetuse määr võrdne tootja pakkumuses

¹⁰ ELTSi § 59¹ lg 2 punkti 4 kohaselt ei saa tootja toetust elektrienergia eest, mis on toodetud elektribörsi Eesti hinnapiirkonnas järgmise päeva turul negatiivse turuhinna kehtimise ajal.

EELNÕU MENETLEMINE ON PEATATUD. MERETUULE VÄHEMPAKKUMIST PUUDUTAV OSA SELETUSKIRJAST VÕIB MUUTUDA VASTAVALT LÄBIRÄÄKIMISTELE EUROOPA KOMISJONIGA.

esitatud hinna (eurot megavatt-tunni kohta) ja elektrienergia turuhinna hinnavahega toodanguühiku (megavatt-tunni) kohta

Lõikes 6 sätestatakse, et toetuse ja rahaliste arvelduste aluseks olevaid andmeid kontrollib ja nende üle arvestust peab vähempakkumise läbiviija. Vähempakkumise läbiviijal on õigus nõuda tootjalt teavet ja andmeid, mis on vajalikud andmete kontrollimiseks ja arvestuse pidamiseks.

ELTSi § 59¹². „Maismaa tuulepargi vähempakkumise võitja toetuse arvestamise erisätted“

Lõikes 1 sätestatakse, et §-s 59¹³ sätestatud kohaldatakse üksnes nende vähempakkumiste puhul, mis on korraldatud § 59⁴ lõike 5² punkti 4 alusel. Seega kohaldatakse selles paragrahvis sätestatud üksnes uutele maismaa tuuleparkidele suunatud vähempakkumiste korral.

Lõikes 2 sätestatakse, et toetust makstakse ühesuunalise hinnavahelepingu põhimõttel, mis tähendab, et kui turuhind on kõrgem kui pakkumuses esitatud hind, siis tootjale toetust ei maksta. Toetust arvestatakse vähempakkumise võitnud tootmisest § 58 lõike 2³ kohaselt võrku antud elektrienergia koguse eest ning bilansi plaanis kajastatud elektrienergia koguse eest, mis jäi võrku andmata, kuna süsteemihaldur aktiveeris tootmiskoguse vähendamise korralduse, kuni sama paragrahvi lõikes 11 nimetatud korralduses märgitud aastase toetatava elektrienergia koguse täitumiseni.

Lõikes 3 sätestatakse, et kauplemisperioodi hinnavahe põhinev tasu arvestatakse § 59¹² lõike 5 ja § 59¹³ lõike 2 alusel arvestatud hinnavahe ja § 59¹² lõike 3 alusel arvestatud toodangu korrutisena vastaval kauplemisperioodil. Rahaliste arvelduste aluseks olev arvestusperiood on kalendrikuu. Kalendrikuu iga kauplemisperioodi hinnavahe põhinevad tasud, hinnavahe ja toodangu korrutis vastaval tunnil summeeritakse igas kalendrikuus. Kauplemisperioodi hinnavahe põhinevad tasud arvestatakse hinnavahe ja toodangu korrutisena vastaval kauplemisperioodil. Rahaliste arvelduste aluseks olev arvestusperiood on kalendrikuu. Kalendrikuu iga kauplemisperioodi hinnavahe põhinevad tasud, hinnavahe ja toodangu korrutis vastaval tunnil summeeritakse igas kalendrikuus. Kalendrikuu eest kuulub tasumisele hinnavahe põhinevate tasude nõuete ja kohustuste vahe. Tootjale makstav toetus ja tootja tehtav rahaline makse vähempakkumise läbiviijale möödunud arvestusperioodi eest tuleb tasuda arvestusperioodile järgneva kalendrikuu 21. kuupäevaks.

Lõikes 4 sätestatakse, et kalendrikuu eest kuulub tasumisele hinnavahe põhinevate tasude summa. Tootjale makstav toetus möödunud arvestusperioodi eest tuleb tasuda arvestusperioodile järgneva kalendrikuu 21. kuupäevaks.

ELTSi § 59¹³. „Meretuulepargi vähempakkumise toetuse arvestamise erisätted“

Lõikes 1 sätestatakse, et §-s 59¹⁴ sätestatud kohaldatakse üksnes nende vähempakkumiste puhul, mis on korraldatud § 59⁴ lõike 5² punkti 5 alusel. Seega kohaldatakse selles paragrahvis sätestatud üksnes uutele meretuuleparkidele suunatud vähempakkumiste korral.

Lõikes 2 sätestatakse, et toetust makstakse kahesuunalise hinnavahelepingu põhimõttel, mis tähendab, et kui turuhind on kõrgem kui pakkumuses esitatud hind, tasub tootja hinnavahe vähempakkumise läbiviijale. Riigiabi meetmete kontekstis peetakse hinnavahelepinguks sellist tüüpi abimeedet, mis annab abisaajale õiguse toetuse maksele, mille suurus on võrdne

EELNÕU MENETLEMINE ON PEATATUD. MERETUULE VÄHEMPAKKUMIST PUUDUTAV OSA SELETUSKIRJAST VÕIB MUUTUDA VASTAVALT LÄBIRÄÄKIMISTELE EUROOPA KOMISJONIGA.

fikseeritud täitmishinna ja võrdlushinna, näiteks toodanguüksuse turuhinna vahega.¹¹ Kahesuunaliseks hinnavahelepinguks loetakse abimeedet, mis sisaldab ka abisaaja kohustust teha põhivõrguettevõttele tagasimakseid perioodidel, mil võrdlushind ületab täitmishinda.¹² Kahesuunalise hinnavahelepingu põhimõte tähendab, et riigi ja toetuse saaja vahel ei sõlmita eraldi lepingut (hinnavahelepingut), vaid toetuse andmine ja rahaliste maksete tegemine toimub seaduse (ELTS) ning ELTSi § 59⁴ lõike 11 alusel valitsuse antud korralduse alusel. Täitmishinnana käsitatakse tootja pakkumuses esitatud hinda ja võrdlushinnana toodanguühiku turuhinda. Võrdlushinnaks oleval elektri turuhinnaks loetakse elektribörsi Eesti hinnapiirkonna järgmise päeva turu kauplemiss perioodi põhiseid hindu. Seetõttu arvestatakse ka hinnavaheid eraldi iga kauplemiss perioodi kohta. Seletuskirja koostamise hetkel on kauplemiss periood 1 tund. Tulevikus võib kauplemiss periood muutuda 15 minutiliseks. Lõikes sätestatakse, et kui elektrienergia turuhind on madalam kui pakkumuses esitatud hind, kuid mitte negatiivne, tasutakse hinnavahe kuni toetuse ülemmäära ulatuses toetusena tootjale. Kui turuhind on kõrgem kui pakkumuses esitatud hind, tasub tootja hinnavahe vähempakkumise läbiviijale. Kui turuhind on negatiivne, siis tootjale toetust ei maksta. Tootjal on õigus saada toetust nende kauplemiss perioodide eest, kus elektri turuhind on madalam tootja pakkumuses esitatud hinnast, kuid mitte negatiivne¹³. Sellisel juhul on tootjale makstava toetuse määr võrdne tootja pakkumuses esitatud hinna (eurot megavatt-tunni kohta) ja elektrienergia turuhinna hinnavahega toodanguühiku (megavatt-tunni) kohta. Näiteks kui tootja pakkumuses esitatud hinnaks on 100 eurot/MWh ning kauplemiss perioodi elektri turuhind on 70 eurot/MWh, siis selle kauplemiss perioodi eest on tootjal õigus saada toetust 30 eurot/MWh. Kui võrdlushind on negatiivne, siis tootjale toetust ei maksta. Tootjal on kohustus teha põhivõrguettevõtjale rahaline makse nende kauplemiss perioodide eest, kus elektri turuhind on kõrgem tootja esitatud täitmishinnast. Sel juhul on tootja põhivõrguettevõtjale makstava rahalise makse määr võrdne turuhinna ja tootja pakkumuses esitatud hinna vahega toodanguühiku kohta. Näiteks, kui tootja pakub täitmishinnaks 100 eurot/MWh ning kauplemiss perioodi elektri turuhind on 150 eurot/MWh, on tootjal selle kauplemiss perioodi eest kohustus teha põhivõrguettevõtjale rahaline makse, lähtudes määrast 50 eurot/MWh.

Lõikes 3 sätestatakse, et kauplemiss perioodi hinnavahe põhinevad tasud arvestatakse § 59¹² lõike 5 ja § 59¹⁴ lõike 2 alusel arvestatud hinnavahe ning paragrahvi § 59¹² lõike 3 alusel arvestatud toodangu korrutisena vastaval kauplemiss perioodil. Rahaliste arvelduste aluseks olev arvestusperiood on kalendrikuu. Kalendrikuu iga kauplemiss perioodi hinnavahe põhinevad tasud, hinnavahe ja toodangu korrutis vastaval tunnil summeeritakse igas kalendrikuus. Kalendrikuu eest kuulub tasumisele hinnavahele põhinevate tasude nõuete ja kohustuste vahe. Rahaliste arvelduste tegemise perioodiks on kalendrikuu. Seega, kuigi hinnavahe arvestust peetakse iga kauplemiss perioodi kohta, teeb põhivõrguettevõtja rahalise makse tootjale või tootja põhivõrguettevõtjale korra kalendrikuus eelneva kalendrikuu eest järgmiselt:

- vähempakkumise läbiviija selgitab iga kauplemiss perioodi kohta eraldi välja hinnavahe suuruse (täitmishinna ja elektri turuhinna erinevuse) ning arvutab vastava kauplemiss perioodi hinnavahe põhineva tasu suuruse (hinnavahe ja toodangu korrutis) ning millest järeldub, kas vastav tasu kauplemiss perioodi eest tuleb põhivõrguettevõtjal toetusena maksta tootjale (kui kauplemiss perioodi elektri turuhind on madalam kui

¹¹ Vt nt grupierandi määruse artikli 2 punkt 114b).

¹² Vt nt komisjoni „Riigiabimeetmete ajutine kriisi- ja üleminekuraamistik majanduse toetamiseks pärast Venemaa kallaletungi Ukrainale“, punkt 78e ja joonealune märkus nr 117; ning komisjoni „Kliima-, keskkonnakaitse- ja energiaalase riigiabi suunised alates aastast 2022“, punkt 121 ja joonealune märkus nr 69.

¹³ ELTSi § 59¹ lg 2 punkti 4 kohaselt ei saa tootja toetust elektrienergia eest, mis on toodetud elektribörsi Eesti hinnapiirkonnas järgmise päeva turul negatiivse turuhinna kehtimise ajal.

EELNÕU MENETLEMINE ON PEATATUD. MERETUULE VÄHEMPAKKUMIST PUUDUTAV OSA SELETUSKIRJAST VÕIB MUUTUDA VASTAVALT LÄBIRÄÄKIMISTELE EUROOPA KOMISJONIGA.

täitmishind) või tootjal rahalise maksena põhivõrguettevõtjale (kui kauplemisperioodi elektri turuhind on kõrgem kui täitmishind);

- kalendrikuu eest kuulub tasumisele hinnavahedel põhinevate tasunõuete ja kohustuste vahe (saldo). See tähendab, et kalendrikuu iga kauplemisperioodi kohta arvatud tasunõuded summeeritakse igas kalendrikuus ning rahas väljamaksmisele kuulub tasunõuete vahe.

Näiteks kui tasunõuete summeerimise tulemusel selgub, et tootjal on põhivõrguettevõtja vastu nõue toetuse saamiseks summas 100 000 eurot ning põhivõrguettevõtjal on tootja vastu nõue rahalise makse saamiseks summas 75 000 eurot, peab põhivõrguettevõtja (vähepakkumise läbiviija) vastava kalendrikuu eest maksma tootjale toetust 25 000 eurot ning tootja põhivõrguettevõtja rahalist makset tegema ei pea. Kui tasunõuete summeerimise tulemusel selgub, et tootjal on põhivõrguettevõtja vastu nõue toetuse saamiseks summas 50 000 eurot ning põhivõrguettevõtjal on tootja vastu nõue rahalise makse saamiseks summas 100 000 eurot, peab tootja vastava kalendrikuu eest maksma põhivõrguettevõtjale (vähepakkumise läbiviijale) rahalise maksena 50 000 eurot ning põhivõrguettevõtja tootjale toetust maksma ei pea.

Lõikes 4 sätestatakse, et kalendrikuu eest kuulub tasumisele hinnavahedel põhinevate tasunõuete ja kohustuste vahe. Tootjale makstav toetus või tootja tehtav rahaline makse vähepakkumise läbiviijale möödunud arvestusperioodi eest tuleb tasuda arvestusperioodile järgneva kalendrikuu 21. kuupäevaks.

Lõikes 5 sätestatakse, et § 59⁴ lõikes 11 nimetatud valitsuse korralduses märgitud aastase toetatava elektrienergia koguse arvestus algab 1. oktoobrist ja lõpeb järgmise kalendriaasta 30. septembril. Toetatava elektrienergia koguse arvestusse kuulub üksnes elektrienergia, mille ulatuses on vähepakkumise läbiviija maksnud toetust.

ELTSi § 59¹⁴. „Maismaa- ja meretuulepargi vähepakkumise toodangu arvestamine, pakkumuste hindamise ja reastamise kord“

Paragrahvis 59¹⁵ sätestatakse, et § 59⁴ lõike 5² punktide 4 ja 5 alusel korraldatud vähepakkumise toodangu arvestamise, pakkumuste täpsema hindamise ja reastamise korra kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega, lähtudes riigiabi andmist reguleerivatest õigusaktidest. Kehtiv § 59⁴ sisaldab volitusnormi vähepakkumise tingimuste ja korra kehtestamiseks Vabariigi Valitsuse määrusega.

Punktiga 30 täiendatakse § 87¹ lõiget 3 teise lausega, milles on märgitud, et krediidasutus, finantseerimisasutus või kindlustusandja võib tugineda lõikes 2 nimetatud garantiid väljastamisel oma kontserni emaettevõtte krediidireitingule. Täiendus on vajalik, sest praktikas on osutunud probleemiks, et finantsasutuse kontserni kuuluvad Eestis tegutsevad filiaalid ei vasta lõikes seni sätestatud tingimustele, kuigi nende emaettevõtted vastavad investeerimisjärgu krediidireitingu nõudele. Seega täiendatakse sätet viisil, mis võimaldaks aktsepteerida liitumistaotluse esitanud turuosalisele väljastatud garantiikirja, kui Eestis tegutsev finantsasutus kuulub emaettevõtte kontserni, mis vastab sätestatud krediidiasutuse tingimustele.

Punktiga 31 muudetakse ja sõnastatakse § 108 lõike 1 esimene lause selliselt, et põhivõrguettevõtja makstava toetuse aeg 12 aastat ei kehti kogu §-s 59⁴ nimetatud tootmisele, vaid kehtib sama paragrahvi lõike 5² punktides 1–3 sätestatule. Muudatus on vajalik, sest eelnõuga lisatakse seadusesse uus lõige 1³, milles on sätestatud toetuse maksmise aeg uutele maismaa- ja meretuuleparkidele.

Punktiga 32 täiendatakse § 108 lõikega 1³. Kehtiva seaduse järgi makstakse vähempakkumise võitjale toetust 12 aastat tootmise alustamisest arvates. Eelnõu järgi peaks meretuuleparkide puhul olema toetusperioodi maksimaalne pikkus 20 aastat. Seetõttu on ELTSi § 108 lõikesse 1³ lisatud uute maismaa- ja meretuuleparkide suhtes kohalduv erisäte, mis võimaldab uutele maismaatuuleparkidele maksta toetust 12 aastat ja meretuuleparkidele kuni 20 aastat. Toetusperiood võib osutuda lühemaks kui 20 aastat, kui tootmiseseade ei alusta tootmist tähtaegselt. ELTSi § 59⁴ lisatud lõike 11¹ järgi hakkab juhul, kui tootja ei alusta tootmist vähempakkumise teates sätestatud tootmise alustamise tähtpäevaks, toetuse maksmise periood kulgema tootmise alustamise tähtpäevast ja toetuse maksmise periood lüheneb tootmise alustamisega hilinenud perioodi võrra.

Punktiga 33 täiendatakse § 108 lõikega 3¹, milles sätestatakse, et uute maismaa- ja meretuuleparkide tootmiseseadme korral käsitatakse tootmise alustamise ajana päeva, millal tootja on esitanud vähempakkumise läbiviijale võrgulepingu ja avalduse tootmiseseadmega tootmise alustamise kohta.

Punktiga 34 täiendatakse seadust järelhindamise sättega, milles on märgitud, et § 59⁴ lõike 5² punkti 5 alusel korraldatud meretuuleparkide vähempakkumise rakendamisel tarbijatele eeldatava mõju järelhindamise teeb Kliimaministeeriumi hiljemalt 2040. aastal. Järelhindamisel analüüsitakse, kas praktikas on saavutatud selline tulemus, mis eelnõu koostamisel eesmärgiks seati.

Punktiga 35 täiendatakse seadust §-ga 109⁴, mille kohaselt ei tohi valitsus ELTSi § 59⁴ lõike 5² punktis 4 nimetatud tootmiseseadmete ehk maismaatuuleparkide korral 2027. aasta 17. juulist ja punktis 5 nimetatud tootmiseseadmete ehk meretuuleparkidele suunatud vähempakkumiste korral anda ELTSi § 59⁴ lõikes 11 nimetatud korraldusi pärast 31. detsembrit 2025. Muudatus on vajalik TCTFi punkti 78 (d) tõttu, sest selle kohaselt tuleb TCTFi alusel komisjoni heaks kiidetud riigiabi meetme korral teha abi andmise otsus hiljemalt 31. detsembriks 2025.

Punktiga 36 täiendatakse § 111³ lõigetega 21-23.

Lõikega 21 sätestatakse, et käesoleva eelnõuga § 59⁸ lõike 4 punktis 1 tehtavat muudatust rakendatakse üksnes uutele vähempakkumistele. Sätte eesmärk on õigusselguse mõttes täpsustada, et varasematele vähempakkumise võitjatele kohaldatakse varasemat redaktsiooni, st enne eelnõu jõustumist saab korraldatud vähempakkumiste võitjatele anda tootmisega alustamiseks kuni kuuekuulise täiendava tähtaja vastavalt § 59⁸ lõike 4 punkti 1 varasemale redaktsioonile, ning pärast eelnõu jõustumist korraldatud vähempakkumiste võitjatele kuni kaheksateistkuulise täiendava tähtaja vastavalt sama sätte uuele redaktsioonile.

Lõikega 22 nähakse õigusselguse ja -arusaadavuse eesmärgil ette, et § 58 lõiget 2³ rakendatakse üksnes uutele vähempakkumistele. Varasemate vähempakkumiste korral rakendatakse endiselt § 58 lõiget 2 (mis võimaldas toetust arvestada võrku antava ja ka otseliini antava energia eest) ja uutele vähempakkumistele § 59 lg 2³ (toetus üksnes võrku antava energia eest).

Lõikega 23 nähakse ette, et enne käesoleva eelnõu jõustumist korraldatud vähempakkumistele kohaldatakse käesoleva seaduse § 59⁴ lõigetes 11¹–11³ sätestatud, kui seadusest ei tulene teisiti. Näiteks, kui see ei lähe vastuollu mh ELTS § 58⁴ lg 1 p-s 4 sätestatuga.

§ 59⁴ lõiked 11¹–11³ omaksid soodustavat tagasiulatuvat mõju varasemate vähempakkumise võitjatele ning täidaksid seaduselüngad sellistes küsimustes, mille osas praegune õigus sunnib mitut normi koostoimes tõlgendama ja jätab toetuse maksja potentsiaalsetesse vaidlustesse,

EELNÕU MENETLEMINE ON PEATATUD. MERETUULE VÄHEMPAKKUMIST PUUDUTAV OSA SELETUSKIRJAST VÕIB MUUTUDA VASTAVALT LÄBIRÄÄKIMISTELE EUROOPA KOMISJONIGA.

kuna puudub õigusselgus, kuidas arvestada tootmise alustamist ja toetusperioodi algust eriolukordades.

§ 59⁴ lg 11¹ võimaldab lugeda toetusperioodi alguseks ka § 59⁸ lõike 4 punkti 1 alusel antud täiendava tootmise alustamise tähtpäeva. Kehtivas ELTS-is on tootmise alustamine ja toetuse kehtivusaeg seotud üksnes §-ga 108, ning vähempakkumise teatisest tuleneva kohustusega alustada tootmist ette nähtud tähtajal. Kui varasema vähempakkumise võitja ei suuda alustada tootmist vähempakkumise teates märgitud tähtpäevaks, annab kehtiv õigus aluse 6-kuulise täiendava tähtaja andmiseks (§ 59⁸ lg 4 p 1) ning võitjate korralduse kehtetuks tunnistamiseks (§ 59⁴ lg 12). Samas puudub õigusselgus, kuidas sel juhul tuleks arvestada toetusperioodi algust.

Sama lõike teisel lausel on samuti kaudselt soodustav mõju, kuna toetusest ilmajäämise asemel (kui võitjate korraldus kehtetuks tunnistatakse) on võimalik toetusperioodi lühendamine selliselt, et tootmise alustamise hilinemisel väheneb toetusperiood sama aja võrra.

§ 59⁴ lg 11² on hetkel reguleeritud VV määruse nr 86 §-s 28 ja seda mõnevõrra rangemalt, sest kriteeriumiks on 100% tootmiskohustuse täitmine, kuid tagajärg (maksete peatamine) on sama. Seega poleks tegemist ebasoodsa tagasiulatuva mõjuga.

§ 59⁴ lg 11³ loob õigusselgust, kuidas arvestada tootmise algust mitme tootmiseseadme korral, seejuures on üheks võimalikuks alternatiiviks ka võitja enda taotlus, mistõttu puudub ebasoodne tagasiulatuv mõju.

Seadust või selle sätet võib rakendada tagasiulatuvalt üksnes põhjendatud vajaduse korras, kui see toob kehtiva õiguse normidega võrreldes kaasa isiku õiguste laienemise, vabaduste suurenemise, kohustuste või vastutuse vähenemise või muu sellesarnase tagajärje või kui sellega ei rikota õiguskindluse põhimõtet. Käesolev muudatus soodustab isikute õiguste laienemist, st antud varasemate vähempakkumise võitjatele soodsamaid ja paindlikumaid tingimusi ning suurendab õigusselgust. Seega rakendussättega kellegi õigusi ei piirata ega vähendata, vaid vastupidi, isikutele luuakse soodsamad tingimused toetuse saamiseks. Eesti õigusdogmaatikas taunitakse ebasoodsat tagasiulatuvat mõju. Põhiseadus ei keela anda tagasiulatuvat mõjuga norme, mis muudavad isiku õigusliku positsiooni paremaks (Ernits, M. Põhiseaduse § 10 kommentaar, kumm 30. – Ü. Madise jt (toim)). Kuna tegemist on isikuid soodustava tagasiulatuvat mõjuga normiga, siis selle lisamine seadusesse on põhiseadusega kooskõlas.

Paragrahv 2 – energiamajanduse korralduse seaduse muutmine

Paragrahvi 32¹ lõikes 1 muudetakse sõna „aastaks“ sõnaga „aastast“, et oleks selge, et aastaks 2030 ja edaspidi moodustab taastuvelekter elektrienergia summaarsest lõpptarbimisest vähemalt 100 protsenti. Tegemist on grammatilise muudatusega.

4. Eelnõu terminoloogia

Eelnõus uusi termineid kasutusele ei võeta.

5. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

EELNÕU MENETLEMINE ON PEATATUD. MERETUULE VÄHEMPAKKUMIST PUUDUTAV OSA SELETUSKIRJAST VÕIB MUUTUDA VASTAVALT LÄBIRÄÄKIMISTELE EUROOPA KOMISJONIGA.

Eelnõu arvestab Euroopa Liidu õigusaktidega, mh riigiabimeetmete ajutise kriisi- ja üleminekuraamistikuga majanduse toetamiseks pärast Venemaa kallaletungi Ukrainale¹⁴ ja Euroopa Komisjoni määrusega (EL) 651/2014.

6. Seaduse mõjud

Eelnõu rakendamine on oluline samm Eesti taastuvenergia eesmärkide saavutamiseks, pakkudes majanduslikku, keskkonna- ja sotsiaalset kasu. Mõjude hoolikas hindamine ja juhtimine tagab, et eelnõu rakendamine on edukas ja toob kaasa positiivseid muutusi Eesti energiasüsteemis ja ühiskonnas tervikuna.

6.1 Otsene mõju ettevõtetele

Mõjutatud sihtrühmad

1. Energiaettevõtted

Suured energiaettevõtted: Eestis on kümme suurt energiaettevõtet.

Väiksemad energiaettevõtted: mõnikümmend väiksemat ettevõtet, millel on kokku umbes kuni 1000 töötajat.

Täpsem puudutatud ettevõtete arv selgub vähempakkumiste käigus.

2. Investeeringuettevõtted ja rahastajad

Pangad ja investeeringufondid: Kuni kümme finantsasutust, mis koordineerivad taastuvenergiaprojektide rahastamist.

3. Tehnoloogia- ja teenusepakkujad

Tehnoloogiaettevõtted: Mõnikümmend Eesti- ja välismaist ettevõtjat tuuleparkide väärtusahelas. Kuna tegemist on peaaugult välismaiste ettevõtete, siis seadusloojal pole võimalik hinnata, kui palju töötajaid selleks kasutatakse. Eelnõu koostamise hetkel on Eestis 4 ettevõtet, mis suudavad pakkuda tuuleparkide spetsiifilisi erilahendusi.

4. Kohalikud kogukonnad ja elanikud

Kõige enam mõjutatavad isikud elavad 2-3 km kaugusel tuuleparkidest ning nende arv ei ole eelnõu koostaja hinnangul väga suur, kuna tuuleparke tavaliselt rajatakse piirkondadesse, kus elanike arv on väike.

Tuuleparkide läheduses elavad kogukonnad. Sõltuvalt asustustihedusest võib ühe tuulepargi läheduses elada 500–20 000 inimest, kellest osad lähemal kui 2-3 km. Selles kauguses on iga võimaliku tuulepargi läheduses mõni kuni mõnikümmend leibkonda. Eestis on peale Kaitseministeeriumi uute radarite paigaldamist välistatud tuuleparkide rajamine üksnes Eesti-Vene piiri lähedal asuvates valdades ning ülejäänud ligi 70 %-l maismaapindalast hindab Kaitseministeerium positsioonipõhiselt tuugeni rajamise kaalutusõigust.

Kohalikud töötajad. Arvestades Eestisse kavandatud tuuleparkide arvu, on võimalik leida tööd ligikaudu 1000 inimesel, eeskätt tuuleparkide rajamisel. Lisaks saab ligikaudu 100 inimest pikemaajalist tööd tuuleparkide hooldamisel. Ühe tuulepargi püstitamisel on tööhõivestamine liigikaudu 10% ja täpsemat andmed selguvad OSKA uuringust, mille aruande valmimise eeldatav tähtaeg on 2025. aasta 1 kvartal.

¹⁴ [Temporary Crisis and Transition Framework - European Commission \(europa.eu\).](https://european-council.europa.eu/media/en/press-operations/infoboxes/item-detail/11444)

Majanduslikud mõjud

Elektrihinna kaudu mõjutatud sihtrühmad on nii energiaettevõtjad kui ka kogu riigi elanikkond. Energiaettevõtjatele tagatakse võimalus osaleda vähempakkumistel ja see aitab suurendada nende kindlustunnet tuulepargi rajamiseks. Vähempakkumiste kaudu toetuse andmise eesmärk on, et elektrienergia lõpphind lõpptarbija jaoks ei tõuse pärast toetatud tuuleparkide turule tulekut.

Seetõttu leiame, et seaduse rakendamine toob kaasa olulisi positiivseid majanduslikke mõjusid. Negatiivsed majanduslikud mõjud võivad ilmned ainult sellisel juhul, kui vääramatutel asjaoludel peaks elektrienergia hind lõpptarbijale koormavalt tõusma.

Investeeringud ja tööhõive: uute maismaa- ja meretuuleparkide rajamine nõuab suuri investeeringuid, mis elavdavad kohalikku majandust. Investeeringud infrastruktuuri ja tehnoloogiasse loovad uusi töökohti nii ehitusperioodil kui ka hilisemal hooldus- ja opereerimisetapil. Näiteks võib ehitusjärgus olla vaja sadu insenere, tehnikuid ja töölisi, samas kui opereerimise ja hoolduse faasis on vaja pidevat tööjõudu. See tagab kohalikele elanikele stabiilse sissetuleku. Lisaks suurendavad sellised investeeringud kohaliku ettevõtluse aktiivsust ja võivad meelitada ligi lisainvesteeringuid teistesse seotud sektoritesse, nagu transpordi- ja teenindusvaldkond. Mereparkide rajamisega luuakse Saaremaale ja Pärnumaale hooldussadamad ja tekivad töökohad kohalikele elanikele. Tallinna Sadama Paldiski Lõunasadamal on suur potentsiaal saada kogu regiooni ehitussadamaks. 1000 MW suurune meretuulepark loob keskmiselt 150 otsest ja 150 kaudset töökohta.

Meretuuleparkide kapitalikulutused (CAPEX): 2,3–4 miljonit eurot ühe megavati (MW) kohta. Näiteks 100 MW meretuulepargi koguinvesteering võib olla umbes 270–540 miljonit eurot. Elektrivõrguga ühendamise kulud moodustavad tavaliselt umbes 20–30% kogukuludest. Hoolduskulud on ligikaudu 135 000–270 000 eurot aastas ühe MW kohta. Meretuuleparkide suurimad kulukomponendid on turbiinide ja vundamentide tootmine ja paigaldus, mis moodustavad üle 50% kogukuludest ¹⁵¹⁶.

Maismaatuulepargi kapitalikulutused (CAPEX) on tavaliselt 1,1–1,8 miljonit eurot 1 MW kohta. Näiteks 100 MW maismaatuulepargi koguinvesteering võib olla umbes 110–180 miljonit eurot. Elektrivõrguga ühendamise kulud moodustavad tavaliselt umbes 10–15% kogukuludest. Hoolduskulud on ligikaudu 27 000–45 000 eurot aastas 1 MW kohta. Maismaatuuleparkide investeeringud on olnud stabiilsed, kuid kasvavad aeglasemalt võrreldes meretuuleparkidega. 2021. aastal investeeriti Euroopas ligikaudu 25 miljardit eurot maismaatuuleparkidesse ¹⁷.

Mõjud majandusele on positiivsed.

Selguse loomise eesmärgil lisame, et 1 GW ja 100 MW tuulepargi kulusid ei saa lineaarselt skaleerida, kuna lisandub mastaabiefekt ehk mida suurem park, seda väiksem investeerimiskulu megavati kohta.

Samuti eeldab meretuuleparkide toetamisskeem muuhulgas ka tasu maksmist vähempakkumuse läbiviijale kahesuunalise hinnavahelepingu põhimõttel. Sellega kaasneb kulu erinevus toetusmeetmete skeemide vahel (maismaa ja meri). Toetuse täpne määr 20 eurot maismaatuulepargi puhul on leitud varasemate vähempakkumuste kaudu ja 65 eurot meretuuleparkide puhul tasuvusarvutuse analüüsi abil, mis avalikustatakse pärast mõlema vähempakkumise sulgemist, kuna varasem avalikustamine mõjutaks vähempakkumisi.

¹⁵ Rystad Energy Report.

¹⁶ Global Wind Energy Council (GWEC) 2024 Report.

¹⁷ [WindEurope Financing and Investment Trends](#).

EELNÕU MENETLEMINE ON PEATATUD. MERETUULE VÄHEMPAKKUMIST PUUDUTAV OSA SELETUSKIRJAST VÕIB MUUTUDA VASTAVALT LÄBIRÄÄKIMISTELE EUROOPA KOMISJONIGA.

Tasuvusanalüüsi eeldused on tehtud riigiabilo taotlemise protsessi käigus turuosalejatele kättesaadavaks.

Energia hind ja tarbijad. Taastuenergia osakaalu suurenemine elektriturul vähendab elektri lõpphinda tarbijatele. Taastuenergiaallikate kasutamine aitab vähendada sõltuvust imporditud fossiilkütustest (peamiselt maagaas). Seega suurendab taastuenergia osakaal soodsama hinnaga perioodide arvu. Lisaks võib taastuenergiaprojektide toetamine ja arendamine suurendada energiaturu likviidsust, sundides olemasolevaid energiaettevõtteid tõhusamalt ja innovaatilisemalt tegutsema.

Elektrienergia lõpphind koosneb mitmest komponendist: (1) elektri turuhind (börs), (2) taastuenergia tasu, (3) võrgutasu, mis koosneb omakorda Eleringi võrgutasust (sh arenduskohustuse muutus fikseeritud liitumistasu 50% lisandumine), (4) sagedusreservide kulu, mis avalduvad tarbija jaoks eeskätt elektrimüüjate pakettides (bilansihaldurite makstavate bilansienergia kulude kaudu), (5) strateegilise reservi kulu (võimsusmehhanism või saartalitluse tasu) ning (6) maksud.

Järgmisena on näidatud elektri lõpphinna mõjude analüüsi kokkuvõtet. Börsihinna mudeldamise aluseks kasutati analüüsi koostamise hetkel kättesaadavat põhivõrguettevõtja varustuskindluse aruandes (VKA) toodud tarbimise prognoosi¹⁸. Viimase aruande põhjal on 2035. a tarbimise prognoosiks - 12,2 TWh. Börsihinna prognoosimiseks kasutati kvantitatiivset ja kvalitatiivset lähenemist koosmõjus.

2022. a matemaatiliselt mudeldatud stsenaariumid kajastavad börsihinna muutust peamiselt tuuleenergia võimsuste lisandumisega, kuid lisatud on ka erinevad variatsioonid salvestusest ning välisühendustest. Taani konsultatsiooni ettevõtte EA Energy Analyses abil (<https://www.ea-energianalyse.dk/en/>) mudeldatud stsenaariumid on toodud järgnevas tabelis (Tabel 3).

Analüüsiti erinevate sündmuste mõju elektri hinnale. Mudeli tulemustele koguti tagasisidet:

- Energiahinna mudeldajatelt, sh konsultatsiooniettevõtte: Civitta (RL finantsvajaku analüüsi raames), Aurora, Thema (Energiasalv);
- Valdkonna projektide arendajatelt, kes kasutavad andmeid investeerimisotsuste jaoks: Enefit Green, Enefit Power, Utilitas, Saare Wind Energy (Van Oord);
- MTÜdelt ja Sihtasutustelt: Rohetiiger, TalTech (Energeetika ja mehhatroonika instituut);
- Tulevikutööstustelt, kes plaanivad turule siseneda: Derivaat NH3; Power-2-X.

Nendele eeldustele tuginedes lõi Kliimaministerium järgmised stsenaariumid koos kaasnevate hindadega:

Tabel 3 Hinnamudeli stsenaariumid

nr.	Stsenaarium	Matemaatiliselt arvutatud	Tagasiside pealt korrigeeritud
-----	-------------	---------------------------	--------------------------------

¹⁸ <https://www.elering.ee/varustuskindluse-aruanded>

EELNÕU MENETLEMINE ON PEATATUD. MERETUULE VÄHEMPAKKUMIST PUUDUTAV OSA SELETUSKIRJAST VÕIB MUUTUDA VASTAVALT LÄBIRÄÄKIMISTELE EUROOPA KOMISJONIGA.

		EUR/MWh	EUR/MWh
1	maismaatuult ei arendata (500 MW maismaatuult)	67	80
2	500 MW maismaatuult ja 1000 MW meretuult	55	66
3	500 MW maismaatuult ja 1000 MW meretuul + ESTLINK3	45	58
4	100% summaarset lõpptarbimist kaetakse taastuvelektriga (2000 MW maismaatuult)	54	66
5	2000 MW maismaatuult ja 1000 MW meretuult	45	55
6	2000 MW maismaatuult ja 1000 MW meretuult + ESTLINK3	40	51
7	100% tarbimist kaetakse taastuvelektriga (2000 MW maismaatuult + 500 MW salvestust)	53	65
8	2000 MW maismaatuult ja 1000 MW meretuult + 500 MW salvestust	46	55
9	2000 MW maismaatuult, 1000 MW meretuult, 500 MW salvestust + ESTLINK3	40	49

Viies läbi eelnõus pakutud vähempakkumised, on Eesti 2035 energiaportfell kõige sarnasem stsenaariumiga nr 9, mille puhul aasta keskmine börsihind langeb 2035. aastaks 4,9 sendini/kWh.

Kui eelnõus pakutud vähempakkumisi läbi ei viida, tõuseb elektri lõpphind, sest lisanduvad uued komponendid (vt stsenaarium 1, Tabel 3).

Lähtudes ENMAKi analüüsi tulemustest¹⁹, selgus, et esimese meretuulepargi valmimine enne aastat 2032 on väga madala tõenäosusega. Seetõttu on eelduseks, et maismaatuulepargid valmivad varem ja panustavad Eesti siseriikliku tarbimise mahule vastava siseriikliku taastuvelektri tootmise eesmärgi täitmisesse aastaks 2030.

Kui börsielektri hinna langus piirdub 6,6 s/kWh tasemega, siis jääb positiivne mõju tööstuse konkurentsivõimele ja tarbijate majanduslikule kindlustundele ning elektritehnoloogiate laialdasemaks kasutuselevõtuks transpordi- ja küttesektoris piiratuks. See omakorda vähendab kindlust täiendavate elektrienergia tootmisvõimsuste rajamiseks pikemas perspektiivis.

Meretuuleenergia panustab peale 2030. aastat Balti regiooni varustuskindlusesse ja energiasõltumatusesse. Meretuule arendamine võimaldab tulevikus teenida hajutada varustusriski ning vähendada regionaalset elektrihinda. Tänu paremale tuuleressursi kasutusele on meretuulepargid tõhusaim viis taastuenergia mahu kasvatamiseks, mis omakorda soodustab salvestusvõimekuse ja sünteetiliste kütuste tootmist ning täiendavate ühenduste rajamist ja vähendab seega fossiilkütuste kasutamist.

¹⁹ https://kliimaministeerium.ee/energiamaajanduse_arengukava

EELNÕU MENETLEMINE ON PEATATUD. MERETUULE VÄHEMPAKKUMIST PUUDUTAV OSA SELETUSKIRJAST VÕIB MUUTUDA VASTAVALT LÄBIRÄÄKIMISTELE EUROOPA KOMISJONIGA.

Elektrihinna kujunemise stsenaarium „Maismaatuul“ (vt Joonis 2):

ca 2 GW maismaatuule võimsust riigis aastal 2035, meretuuleparki ei rajata.

Börsihind 66 €/MWh ehk **6,6 senti/kWh**.

Taastuenergia tasu määr 0,44 senti/kWh, ca **0,61 senti/kWh madalam** kui 2024 aasta.

(**2 TWh mahus** lisatoetust maismaa tuulele)

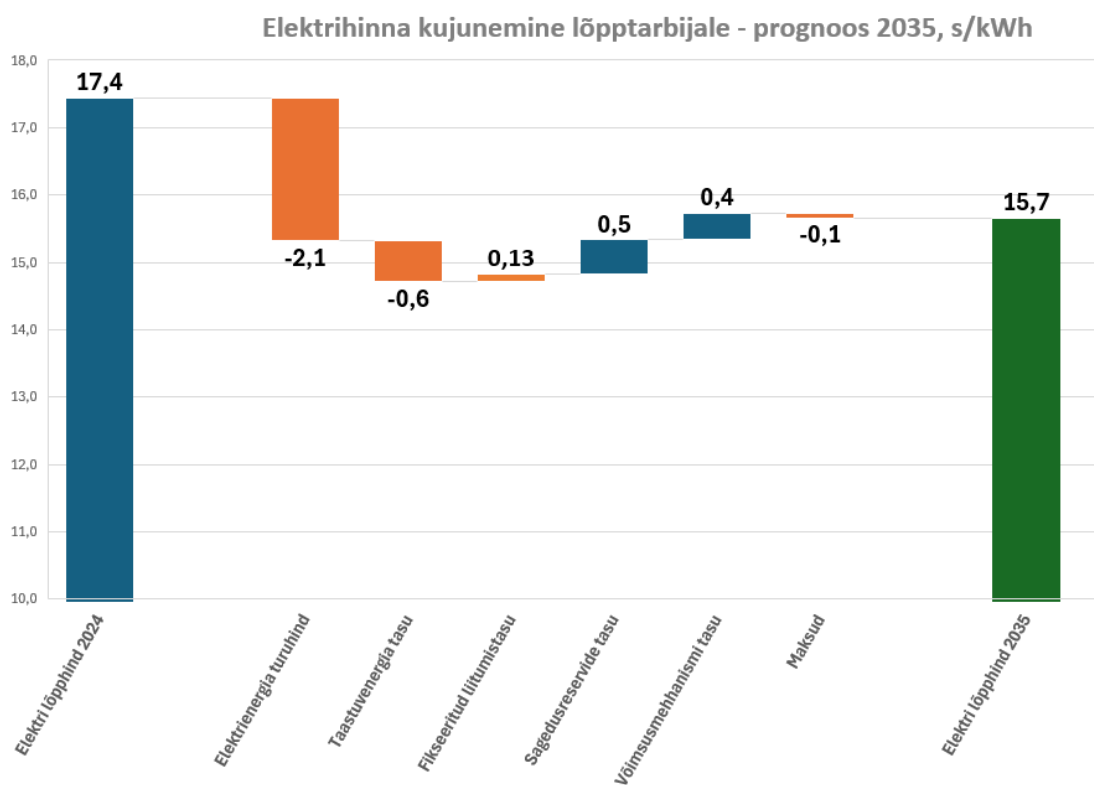
Sagedusreservi kulu – **lisandub 0,5 senti/kWh**.

Võimsusmehhanismi – **lisandub 0,4 senti/kWh**.

Põhivõrgu (Elering) võrgutasu muutus arenduskohustuse muutusest ja fikseeritud liitumistasust **lisab 0,125 senti/kWh**.

Maksude laekumist mõjutab prognoositud börsihinna langus ja elektriaktsiisi teadaolev kasv.

Kokku teeb see lõpptarbija elektrihinnaks 15,7 senti/kWh ehk 157 €/MWh.²⁰

Joonis 2 Elektrihinna kujunemine lõpptarbijale - stsenaarium „Maismaatuul“.

Esitatud stsenaariumi „Maismaatuul“ esitab börsihinna langust, juhul kui 2030. aastaks on Eestis 2000 MW maismaatuult. 2024. aasta seisuga on püstitatud 694 MW tuuleparke, eelmistest vähempakkumistest lisandub 2027. aastaks 433 MW tuuleparke ning 2029. aastaks uue planeeritud 2 TWh/a vähempakkumisega 700 MW tuuleparke, kokku 1827 MW.

Teine esitatud stsenaarium eeldab meretuulepargi toetamist lisaks maismaa tuulele.

Elektrihinna kujunemise stsenaarium „Maismaatuul ja meretuul“: ca 2000 MW maismaatuule võimsus ja 1000 MW meretuulepargi võimsust (vt Joonis 3):

Elektrienergia börsihind 49 €/MWh eest ehk **4,9 senti/kWh**.

(**2 TWh mahus** lisatoetust maismaa tuulele ja **2 TWh mahus** lisatoetust meretuulele)

Taastuenergia tasu **1,56 senti/kWh**, ca **0,51 senti/kWh kõrgem** kui 2024 aastal.

²⁰ Ei sisalda võimalikke muutusi jaotusvõrgu (nt Elektrilevi) tariifis.

EELNÕU MENETLEMINE ON PEATATUD. MERETUULE VÄHEMPAKKUMIST PUUDUTAV OSA SELETUSKIRJAST VÕIB MUUTUDA VASTAVALT LÄBIRÄÄKIMISTELE EUROOPA KOMISJONIGA.

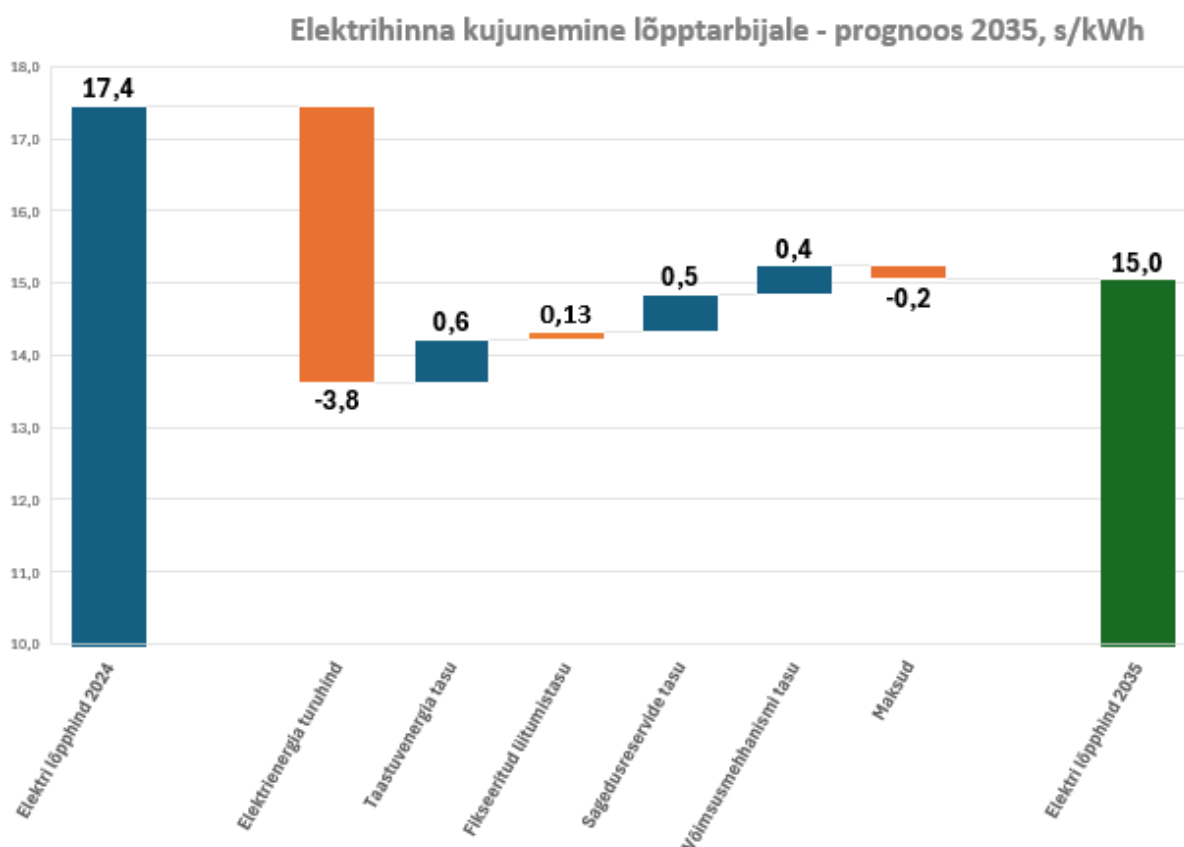
Sagedusreserv alates 2025 – lisab 0,5 senti/kWh.

Võimsusmehhanism lisab 0,4 senti/kWh.

Põhivõrgu (Elering) võrgutasu muutus arenduskohustuse muutusest ja fikseeritud liitumistasust lisab 0,125 senti/kWh.

Maksude laekumist mõjutab prognoositud börsihinna langus ja elektriaktsiisi teadaolev kasv.

Kokku teeb see lõpptarbija elektri hinnaks 15 senti/kWh ehk 150 €/MWh eest.²¹

Joonis 3 Elektrihinna kujunemine lõpptarbijale - stsenaarium „Maismaatuul ja meretuul”

Stsenaarium „Maismaatuul ja meretuul“ selgitab, kui palju langeb börsihind juhul aastaks 2035 on Eestis 2000 MW ulatuses maismaatuult ning 1000 MW ulatuses meretuult (vt stsenaarium 9, Tabel 3). Arvestatud on toetusega 2 TWh/a maismaatuule toodangule ning lisaks 2 TWh/a meretuule toodangule.

Taastuvenergia toodangu suuremahuline lisandumine vähendab elektri hinda lõpptarbija jaoks olulisel määral. Seda kiirendab uute kodumaiste tuuleparkide toetamine ja välisühenduste rajamine Põhjamaadega. Kliimaministeeriumi energeetikaosakonna hinnaprognos on avaldatud veebilehel „Energiatalgud“²². Toetuste pakkumisel tuleb arvestada lisanduva taastuvenergia tasu kuluga lõpptarbija elektri arvel, mis peab jääma madalamaks kui elektrienergia lõpphinna langusest ja majanduse stimuleerimisest loodavlisandväärts. Seoses elektri hinna odavnemisega võidab Eesti majandus 2 TWh/a ulatuses maismaatuult toetades madalamast elektri hinnast 1,4 s/kWh ehk keskmiselt 207 mEUR/a (maksimaalne taastuvenergia tasust välja makstav toetuse maht on 20 mEUR/a) ning täiendava 2 TWh/a

²¹ Ei sisalda võimalikke muutusi jaotusvõrgu (nt Elektrilevi) tariifis.

²² https://energiatalgud.ee/sites/default/files/2024-05/Memo%20elektrihinnast_FIN.pdf.

EELNÕU MENETLEMINE ON PEATATUD. MERETUULE VÄHEMPAKKUMIST PUUDUTAV OSA SELETUSKIRJAST VÕIB MUUTUDA VASTAVALT LÄBIRÄÄKIMISTELE EUROOPA KOMISJONIGA.

ulatuses meretuult toetades 1,7 s/kWh ehk veel lisaks keskmiselt 457 mEUR/a (maksimaalne taastuenergia tasust välja makstav toetuse maht on 130 mEUR/a).

2035. aasta stsenaariumite puhul on arvestatud Eesti-Soome vaheliste välisühenduste Estlink 1, 2 ja 3 ning salvestuse mahu 500 MW olemasoluga. Salvestust soodustav eelnõu on esitatud Riigikogule (556SE) ning käesoleva eelnõuga salvestustehnoloogiatele täiendavaid kulusid ei lisandu.

Järgnevalt on kirjeldatud elektrienergia lõpphinna komponentide kujunemise põhimõtted:

Taastuenergia tasu arvutamise aluseks on elektrivõrgust ja otseliinist tarbitud elektri kogus. Eleringi varustuskindluse aruandes toodud tarbimismaht sisaldab lisaks elektrivõrgust ja otseliinist tarbitud elektri kogusele ka võrgukadusid. Need tuleb taastuenergia tasu arvutamise jooksul aga Eleringi tarbimisprognosist maha arvutada (ligikaudu 5% aastas VKAs toodud numbrist).

Ülekandevõrgu tasude osas on oodata hinnatõusu seoses võrgu arendamise põhimõtete muutumisega – ülekandevõrku hakatakse ette arendama, et võimaldada taastuenergia tootmisvõimsuste kiirem liitumine. Samas jääb see võrgutasu tõus eeldatavalt alla oodatavale kasule madalamast elektrihinnast, mistõttu prognoositakse, et keskmise kodutarbija aastane kulude suurenemine jääb umbes viie euro piiresse. Käesolev eelnõu seda muudatust ei reguleeri, muudatust käsitleb Riigikogus seaduseelnõu 556SE²³. **Fikseeritud liitumistasu** kehtestamine ja osaline katmine arenduskohustuse kaudu võimaldab võrguettevõtjal planeerida ja ehitada vajalikke ühendusi juba enne konkreetsete taotluste esitamist. See aitab saavutada 2030. aastaks seatud taastuenergia eesmärgi ning annab tootjatele suurema kindluse investeeringute planeerimisel. Liitumistasu määramisel on lähtutud investeeringute maksumusest ja planeeritud lisavõimsuste mahust – hinnanguline täiendavate investeeringute maht on 322 miljonit eurot ja uus tootmisvõimsus 3650 MVA. See tähendab, et keskmine investeering ühe megavoltampri kohta on 88 000 eurot, millest pool kaetakse tootjate liitumistasudest ja pool tarbijate kaudu ülekandetasuna. Ülekandevõrgu võrgutasude tõusuks aastaks 2035, on Kliimaministerium arvestanud 0,125 s/kWh. Seejuures on **Estlink 3** kavas rajada Eleringi kogutud ülekoormustulust ning osaliselt EL fondidest, näiteks Euroopa Ühendamise Rahastust (CEF). Tariifist ei kanta selle rajamisse midagi. Sagedusreservide kulu, s.h Eleringi hangitavate uute juhitavate võimsuste kulu, on juba arvestatud prognooshinda sisse mahus 0,5 s/kWh. Võrguteenuse tasude arvestuses ei ole arvestatud jaotusvõrkude tasu võimaliku muutusega.

Sagedusreservid: Hetkel on edukalt ellu viidud Baltikumi elektrisüsteemi suurim struktuurne üleminek Venemaa sagedusalast Mandri-Euroopa sagedusalasse. See tähendab, et peame ise vastutama oma süsteemi sageduse hoidmise eest.

Uued nõuded eeldavad:

- **FCR (Frequency Containment Reserve):** 30 sekundiga reageeriv sagedusreserv (vajadus 25 MW Baltikumi peale).
- **aFRR (Automatic Frequency Restoration Reserve):** viie minutiga reageeriv automaatne reserv (vajadus 135 MW Baltikumi peale).
- **mFRR (Manual Frequency Restoration Reserve):** käsitsi juhitav sageduse taastamise reserv, mille turg on juba toimiv.

²³ Seaduseelnõu 556SE - <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/7c0f41ff-beed-458e-af1d-ef6793e03bbd/elektrituruseaduse-muutmise-seadus/>

EELNÕU MENETLEMINE ON PEATATUD. MERETUULE VÄHEMPAKKUMIST PUUDUTAV OSA SELETUSKIRJAST VÕIB MUUTUDA VASTAVALT LÄBIRÄÄKIMISTELE EUROOPA KOMISJONIGA.

Hinnanguline reservide hankimise kulu alates 2025. aastast on hinnanguliselt ca 60 miljonit eurot aastas, mis tähendab tarbijale ligikaudu 0,5 senti/kWh kohta.

Reservvõimsuse mehhanism alates 2027

Kui 2027. aastast lõpeb Eesti Energia kohustus hoida töös vähemalt 1000 MW põlevkivivõimsusi, võib see ohustada varustuskindlust. Võimalik lahendus on strateegiline reserv või muu reservmehhanism (nt saartalitluse tasu), mida saaks kasutada viimase võimalusena tarbijate elektrivarustuse tagamiseks. Hinnanguline kulu on 40 miljonit eurot aastas, kuid lõplik summa sõltub hangitavast mahust ja vähempakkumise tulemustest.

Energiahindade langusega kulutavad leibkonnad vähem kommunaalteenustele ja kütusele. See suurendab kasutatavat sissetulekut, mis võimaldab tarbijatel kulutada rohkem muudele kaupadele ja teenustele, mis võib potentsiaalselt stimuleerida majanduskasvu.

Kuna ettevõtete transpordi- ja tootmiskulud vähenevad, võivad nad need säästused edasi anda tarbijatele, mis viib kaupade ja teenuste hindade languseni.

Tööstus ja madalamad tootmiskulud: tööstused, mis sõltuvad suuresti energiast, nagu tootmine, transport ja põllumajandus, saavad samuti energiakulude vähenemisest kasu. See võib viia suuremate kasumimarginaalide, tootmise kasvu ja potentsiaalselt suurema tööhõiveni.

Konkurentsieelis: madalamad energiahinnad võivad muuta riigi konkurentsivõimelisemaks, meelitades investeringuid energiantensiivsetesse tööstustesse.

Parima teadmise kohaselt hinnangu koostamise hetkel märkimisväärseid majanduslikke riske seaduse jõustumisega ei kaasne.

Keskkonnamõjud

Seaduse elluviimise keskkonnamõjud on olulised ja mitmetahulised, nõudes hoolikat hindamist ja juhtimist.

CO₂ heite vähenemine

Sihtrühm: tuuleparkide mõjualas elavad inimesed.

Taastuenergia osakaalu suurendamine aitab märkimisväärselt vähendada CO₂ heidet, mis on seotud fossiilkütuste põletamisega elektritootmises. See mõjutab kogu ühiskonda, eeskätt kohalikke kogukondi, kuna parandab õhu kvaliteeti ja avaldab positiivset mõju inimeste tervisele. See on oluline samm kliimamuutuste leevendamisel ja Eesti keskkonnakohustuste täitmisel. Taastuenergia kasutamine aitab vähendada õhusaastet ja parandada õhu üldist kvaliteeti, mis omakorda avaldab positiivset mõju inimeste tervisele ja elukvaliteedile. Lisaks aitab see saavutada ELi ja rahvusvaheliste kliimakokkulepete raames võetud kohustusi.

Looduskaitse ja elurikkus

Sihtrühm: kohalikud kogukonnad, keskkonnaorganisatsioonid, kohalik fauna ja floora. Tuuleparkide rajamine ja opereerimine peab toimuma viisil, mis minimeerib mõju kohalikele ökosüsteemidele ja elurikkusele.

Võimalikud riskid hõlmavad elurikkuse häiringut, sealhulgas merekeskkonna muutusi, mis võivad mõjutada mereelustikku ning ökosüsteemide tasakaalu. Eriti oluline on arvestada kalade ja mereimetajate rände ning sigimise piirkondi. Lisaks on tuulepargid potentsiaalselt ohtlikud lindudele, kuna tuuliku tiivikud võivad põhjustada nende hukkumist, eriti rändeperioodidel ja aladel, kus asuvad olulised lindude rändeteed. Seetõttu hinnatakse planeerimisetapis põhjalikult keskkonnamõjusid ning sätestatakse ja rakendatakse meetmeid, mis vähendavad riske. Keskkonnamõjude hindamisse kaasatakse eksperte ja keskkonnaorganisatsioone, et tagada põhjalik ja tasakaalustatud hinnang.

Riskide leevendamiseks tuleb tuulepargid planeerida hoolikalt, hinnata põhjalikult keskkonnamõjusid ning need rajada ja opereerida viisil, mis minimeerib mõju kohalikele ökosüsteemidele ja elurikkusele, rakendades seejuures leevendusmeetmeid. Näiteks tuleb arvestada lindude rändeteede ja mereelustiku kaitse vajadusega meretuuleparkide rajamisel. Lisaks tuleb jälgida, et tuuleparkide rajamine ei põhjustaks olulist häiringut kohalikele looma- ja taimeliikidele.

Müra ja visuaalne muutus

Sihtrühm: kohalikud elanikud, kelle elukvaliteeti võivad mõjutada müra ja elukeskkonna visuaalne muutus. Tuulikute töötamisest põhjustatud müra võib olla häiriv, eriti öösel. Muutunud maastikupilt võib vähendada piirkonna esteetilist väärtust. Seetõttu tuleb kaasata kohalikke kogukondi planeerimisprotsessi ning rakendada meetmeid, mis minimeerivad selliste mõjude ulatust. Võib kaaluda tuulikute paigutamist suurematest asulatest kaugemale või kasutada müra vähendavat tehnoloogiat. Leevendusmeetmena on keskkonnatasude seadusega sätestatud tasu tuuleparkide tekitatud keskkonnahäiringu eest tuuleparkide piirkonnas elavatele füüsilistele isikutele. Keskkonnahäiringu tasu makstakse ka kohaliku omavalitsuse üksusele.

Sotsiaalsed mõjud

Seaduse rakendamine mõjutab kohalikke kogukondi ja laiemalt ühiskonda mitmel viisil.

Sihtrühm: kohalikud elanikud ja töötajad.

Töötajate sihtrühma suurust ja piirkonda pole eelnõu koostamise ajal võimalik täpselt määrata. Piirkonnas, kuhu püstitatakse tuulepark, on kohalikul elanikul võimalik leida ka tööd. Uute tuuleparkide rajamine võib mõjutada kohalikke kogukondi nii positiivselt kui ka negatiivselt. Positiivsete mõjudena nähakse kohalike töökohtade loomist ja piirkondade arengut. Näiteks võib ehitustegevus tuua piirkonda ajutisi ja püsivaid töökohti, suurendades kohalike elanike sissetulekuid ja elatustaset. Negatiivsete mõjude hulka võivad kuuluda elukvaliteedi muutused, võimalik on vastuseis projektile. Oluline on tagada kohalike kogukondade kaasamine ja informeerimine, et leida tasakaal nende huvide ja üldiste eesmärkide vahel. Avalikud arutelud ja kaasamisprotsessid aitavad suurendada projekti aktsepteeritavust ja vähendada konflikte.

Töökohtade loomine

Sihtrühm: kohalikud elanikud ja töötajad.

Tuuleparkide rajamine ja nende hooldamine nõuvad töötajaid. Uued töökohad võivad parandada kohalike elanike elatustaset ja vähendada töötuse määra, eriti maapiirkondades, kus töö leidmine võib olla piiratud. Ehitusjärgus vajatakse erinevate oskustega töötajate, sealhulgas insenere, tehnikuid ja ehitustöölisi. Opereerimisjärgus on vaja pidevat töötajate tuulikute

EELNÕU MENETLEMINE ON PEATATUD. MERETUULE VÄHEMPAKKUMIST PUUDUTAV OSA SELETUSKIRJAST VÕIB MUUTUDA VASTAVALT LÄBIRÄÄKIMISTELE EUROOPA KOMISJONIGA.

hoolduseks ja haldamiseks. Lisaks võivad tekkida uued võimalused kohalikele teenusepakkujatele, kes pakuvad majutust, toitlustust ja muid teenuseid.

Haridus ja teadlikkus

Sihtrühm: ühiskonna liikmed laiemalt, noored ja haridusasutused.

Taastuenergiaprojektid võivad parandada üldsuse teadlikkust taastuenergia tähtsusest ja selle kasust, aidates kaasa positiivsete muutuste tekkimisele ühiskonnas. Haridusprogrammid ja teavituskampaaniad, mis kaasnevad tuuleparkide rajamisega, võivad suurendada avalikkuse teadlikkust taastuenergia eelistest ja motiveerida inimesi toetama keskkonnasõbralikke energiaallikaid. Samuti võib see julgustada noori õppima energiavaldkonna ja tehnoloogia erialadel, mis omakorda suurendab tulevikus kvalifitseeritud tööjõu kättesaadavust.

Mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele.

Sihtrühm: riigiasutused ja kohalikud omavalitsused.

Seaduse rakendamine vajab tõhusat juhtimist ja koordineerimist, seega mõjutab nii riigiasutuste kui KOVi üksuste töökorraldust.

Töökoormus suureneb nii riigiasutustel kui ka kohalike omavalitsuste üksustel vähempakkumiste korraldamisest, toetuste haldamisest ning järelevalvest tuuleparkide rajamise ja opereerimise üle. Eelnevate aastate vähempakkumised on loonud vajaliku kogemuse ning kompetentsi Elering AS juurde. Ühtlasi on kasvav huvi taastuenergia tootmiseks suurendanud enne eelnõu koostamist kohalike omavalitsuste koormust planeeringute jms tegemisel.

Õiguslik raamistik: seaduse rakendamine nõuab selget ja läbipaistvat õiguslikku raamistikku, mis reguleerib vähempakkumiste ja toetuste andmise tingimusi. See tähendab ka riigiabi reeglite järgimist ja meretuuleparkide vähempakkumise korraldamiseks Euroopa Komisjonilt riigiabi andmise heakskiidu saamist (komisjoni riigiabi luba saadi 9.12.2024). Õigusaktide ja määruste selgitamine ning täiendamine on vajalik, et vältida õiguslikke vaidlusi ja tagada süsteemi õiguspärasus ja tõhusus. Lisaks tuleb tagada, et kõik sidusrühmad mõistavad oma rolle ja kohustusi uute reeglite raames.

Koordineerimine ja koostöö: seaduse edukas rakendamine eeldab tihedat koostööd erinevate osaliste vahel, sealhulgas riigiasutused, kohalikud omavalitsused, energiaettevõtted ja kogukonnad. Tõhus koordineerimine aitab tagada, et kõik mõistavad oma osa ja vastutust ning töötavad ühiste eesmärkide nimel. Regulaarsed kohtumised, töörühmad ja pidev infovahetus aitavad tagada sujuva ja tõhusa rakendusprotsessi. Lisaks on oluline, et projekti edukuse tagamiseks kaasatakse ka rahvusvahelisi eksperte ja jagatakse parimaid kogemusi.

Mõju regionaalarengule: seaduse rakendamise tulemusena avaldub regionaalarengule mitmekülgne positiivne mõju kõikides nendes piirkondades, kuhu uusi tuuleparke ehitatakse. Tuulepargid toovad kaasa investeringuid ja loovad töökohti nii ehituse kui ka hilisema hoolduse ja käitamise etappidel, ostes ka teenuseid kohalikele tarnijatelt ettevõtetelt. Samuti võivad need parandada kohalikkude infrastruktuuri – teede ja elektrivõrkude kvaliteeti. Kohaliku kogukonna jaoks on seadusemuudatuse mõju tuuleparkide rajamise puhul peaaegu positiivne, kuid võib tekitada mõnedes elanikkonnagruppides vastuseisu. Eriti kui ei arvestata nende meelest piisavalt kohalike elanike huve ja arvamusi. Kokkuvõttes on mõju regionaalarengule positiivne, arvestades majanduslikku ja sotsiaalset arengut.

6.2 Kaudsed mõjud

Mõjutatud sihtrühmad

Leibkonnad ja üksikisikud: Eestis on umbes 600 000 – 700 000 leibkonda või üksikisikut ehk elektri lõpptarbijate, kellele suunatud elektri hind läheb madalamaks, mis parandab nende majanduslikku olukorda.

Mõju on positiivne.

Ettevõtted ja tööstus

Väikeettevõtted: Eestis on ligikaudu 130 000 väikeettevõtet, kus töötab kokku umbes 500 000 inimest. Elektri hinna langus võib oluliselt vähendada nende tegevuskulusid.

Mõju on positiivne, sest vähenev elektriarve annab võimaluse suunata vabad vahendid ettevõtte muudesse arenguvajadustesse.

Suurettevõtted ja tööstused: umbes 200–300 suurettevõtet, mis kasutavad märkimisväärses koguses energiat, võivad vähendada tootmiskulusid, mis omakorda suurendab konkurentsivõimet.

Mõju on positiivne, sest tootmiskulude vähenemisega on võimalus kasutada vabanevaid vahendeid muude kulude, nagu näiteks ettevõtte arendusse või töötajate töötasude tõstmisesse.

Energiaettevõtted

Elektrienergia tootjad: Eestis on kümnekond suuremat 3000 – 5000 töötajaga energiaettevõtjat, kelle tulud võivad mingil määral väheneda, mõjutades investeringuid ja kasumlikkust.

Mõju võib pidada siiski väheoluliseks, kuna mõju ulatus ei ole suur. Muudatusega ei kaasne olulisi riske elektrienergia tootja majandustegevuses.

Taastuvenergia ettevõtted: umbes 50–100 väiksemat ja keskmise suurusega taastuvenergia ettevõtet, kus on

50 - 100 töötajat, võivad seista silmitsi vähenenud kasumlikkuse ja investeringuvõimalustega. Mõju ulatus nende osas on seotud asjaoluga, et tuuleparkide arendajad saavad võimaluse osaleda uute parkide puhul taastuvenergia toetuse vähempakkumistel.

Mõju võib pidada väheoluliseks, sest ka väiksematel taastuvenergia tootjatel on juba täna võimalus saada taastuvenergia tootmise eest taastuvenergia tasu.

Investeeringuettevõtted ja rahastajad

Pangad ja investeerimisfondid: kümnekond asutust, mis pakuvad rahastust energiaprojektidele, kokku umbes 500–1000 töötajaga, võivad vähendada investeringuid energiasektoris. Samas ei ole see kindel, sest kui ettevõtja osaleb taastuvenergia tootmise vähempakkumisel ja osutub toetuse saajaks, tagab see pankadele ja investeerimisfondidele kindla teadmise, et ettevõtja majandusprognosis on kajastatud ka taastuvenergia toetuse analüüs.

Tehnoloogia- ja teenusepakkujad

Energiasektori teenusepakkujad: 50–100 ettevõtet, kus on umbes 1000–2000 töötajat, võivad kogeda nõudluse vähenemist, mis võib mõjutada nende tulusid ja kasvu. Tegemist on eeldatava arvamusega ja konkreetne mõju energiasektori teenusepakkujatele selgub alles pärast uute tuuleparkide taastuvelektri tootmise alustamist.

Kohalikud kogukonnad ja elanikud

EELNÕU MENETLEMINE ON PEATATUD. MERETUULE VÄHEMPAKKUMIST PUUDUTAV OSA SELETUSKIRJAST VÕIB MUUTUDA VASTAVALT LÄBIRÄÄKIMISTELE EUROOPA KOMISJONIGA.

Kohalikud töötajad: umbes 1000 inimest üle Eesti, kes töötavad või kellel on võimalus hakata töötama tuuleparkide rajamisel ja hooldamisel. Tööhõivestamine kasvab kindlasti tuuleparkide rajamise etapis ja antud töökohtade loomine on ajutise iseloomuga.

Mõju positiivsus ilmneb uute töökohtade loomisega ja negatiivsus, kui tähtajaline töö lõpeb. Samas on võimalus juba selles etapis arendada enda tööalaseid oskusi selliselt, et oleks võimalik edasi töötada taastuvenergia tootmise sektoris.

Samas kasvab vajadus selliste töökohtade järele, mis ei ole ajutise iseloomuga. Kasvab uute töökohtade ja sellega seondult spetsialistide vajadus tuuleparkide hoolduse ja muu taastuvelektri tootmise sektoris. Seetõttu on oluline juba inimeste tööhõivestamisel ja nende koolituse käigus mõelda ka sellele, kus nende oskusi edaspidi energeetika valdkonnas rakendada.

Kokkuvõte

Nii maismaa- kui meretuule tootmisvõimsuste lisandumisest tulenev elektrienergia hinna langus võib toob kaasa positiivseid mõjusid kodutarbijatele ja ettevõtetele, vähendades nende kulusid ja suurendades ostujõudu. Vähepakkumiste korraldamine kiirendab seda, kuid suurendab taastuvenergia tasu lõpptarbijale elektriarvel. Samuti vähendab elektri hinna langus energiaettevõtete ja taastuvenergia sektori tulusid, mis võib pidurdada investeringuid ja arengut. Investorid võivad samuti hakata energiaprojekte ettevaatlikumalt rahastama, mis võib mõjutada kogu sektori kasvu. Võimalik töökohtade vähenemine puudutab kohalikke töötajaid, eriti neid, kes on seotud energiaprojektide rajamise ja hooldamisega.

7. Seaduse rakendamisega seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevus, eeldatavad kulud ja tulud

Riigile kaasnevad kulud, tulud ja tegevused: eelnõu täpsustab maismaatuule energia vähepakkumiste korda ja loob õigusliku aluse meretuule energia vähepakkumiste korraldamiseks. Eelnõuga ei kaasne riigile kulusid ega tulusid, kuid peale Vabariigi Valitsuse 7. novembri 2019. a määrust nr 86 „Taastuvast energiaallikast ja tõhusa koostootmise režiimil energia tootmiseks korraldatava vähepakkumise tingimused ja kord“ ajakohastamist ja vähepakkumise korralduse vastu võtmist on võimalik, et korraldatakse vähepakkumised, millega kaasneb mõju riigile.

Meretuuleparkide vähepakkumine võib vähendada taastuvenergia tasu kahesuunalise hinnavahelepingu põhimõtte kaudu: meetme eelarvesse laekub raha juhul, kui elektri turuhind on kõrgem kui tootja pakutud hind. Kui turuhind on madalam, peab eelarvest toetust maksma tootjale. Selline skeem on soodne perioodidel, mil elektri hinnad on kõrged. Samas on oluline arvestada halduskulude suurenemisega, mis kaasneb vähepakkumiste ja toetuste haldamisega, ning lisaraha ja -tööjõu vajadusega. Kliimaministeerium on teinud elektri lõpphinna kujunemise prognoosi, arvestades tuuleparkide tulekuga²⁴ ja riigi 2030 energeetika eesmärkide täitumise korral.

Stsenaarium, mis on valitud hinnaprognosiks, on 9. stsenaarium (vt. Tabel 3, lk 28). Meretuule toetamise põhimõtte on anda toetusi kahesuunalise hinnavahelepingu (2sCFD) piiranguga. Toetus on piiratud maksimaalselt 65 €/MWh. Toetamise maht sõltub pakkuja määratud pakkumuse hinnast (ingl k *strike price*). **Toetus on ainult üks osa tulust, mida tulevane tuulepark hakkab sellise lähenemise puhul teenima. Lisaks teenib tuulepark tulu ka börsilt või pikaajaliste elektri ostu-müügi lepingutega.**

²⁴ https://energiatalgud.ee/sites/default/files/2024-05/Memo%20elektrihinnast_FIN.pdf.

EELNÕU MENETLEMINE ON PEATATUD. MERETUULE VÄHEMPAKKUMIST PUUDUTAV OSA SELETUSKIRJAST VÕIB MUUTUDA VASTAVALT LÄBIRÄÄKIMISTELE EUROOPA KOMISJONIGA.

Hinnaprognooosi ja pakkumuse hinna analüüsi kaudu jõudsimise järeldusele, et lisanduv koormus taastuvenergia tasule 2 TWh/a toetusmahu juures võib olla maksimaalselt kuni 130 miljonit eurot.

Riigiabiloos raames läbiviidud meretuule rajamise investeeringuvajaku analüüs näitas, et 2 TWh/a meretuulepargi investeeringu nüüdispuhasväärtus on 0 (NPV=0), kui toetatakse 2 TWh/a tarbimismahtu koos kahe-suunalise hinnavahelepingu täitmishinnale rakenduva toetuskoridoriga 65 €/MWh maksimaalse toetusmahuga kuni 130 miljonit eurot aastas.

Riigiabiloos tingimustest lähtudes tuleb veel luua seos meretuuletoetusmeetme eelarve prognoosiväliste kõikumiste ja riigieelarve vahele. Selleks, et hinnata mõju riigieelarvele, oleme arvestanud võimalikku riski riigieelarvele. Elering saab kord kuus taastuvenergia tasu korrigeerida ning aastast puudu- või ülejääki on võimalik tasandada järgneva perioodi jooksul. Loeme riski kannetele riigieelarvesse või riigieelarvest väikseks ja leiame, et mõju on nullilähedane.

Mõju taastuvenergia tasule on suur, kuid sõltub riigis tarbitud elektrienergia mahust. Mida suurem on tarbimismaht, seda väiksemaks kujuneb ka taastuvenergia tasu kasv. Tasuprognooos (vt Tabel 2, lk 4) võtab arvesse kõik praegu plaanitud väljamaksed sellest meetmest. Grupierandi määruse kohaselt makstavad toetused maismaatuuleparkidele on hinnanguliselt keskmiselt 20 miljonit eurot ning toetused riigiabi looga meretuuleparkidele on maksimaalselt 130 miljonit eurot aastas 2 TWh/a toetatava mahu kohta.

Võttes arvesse olemasolevate toetuste mahud²⁵, on koostatud taastuvenergia tasu muutuse prognoos, mis ühtlasi näitab ka mõju taastuvenergia tasule ajas. Taastuvenergia tasu makstakse iga tarbitud elektrienergia ühiku pealt. Seega sõltub taastuvenergia tasu suurus tarbijale nii väljamakstavast summast (st vähempakkumise täitmishinna ja turuhinna vahe) kui ka toodetud ja tarbitud elektrienergia mahust. Oleme oma hinnangutes (vt Tabel 3) lähtunud Eleringi koostatud orgaanilise kasvu stsenaariumist, kus on arvesse võetud järkjärguline elektriautode lisandumine, soojuspumpade kasutuselevõtt jms.

Tabel 4 Taastuvenergia tasu (TE) prognoos 2TWh maismaa + 2 TWh meretuule vähempakkumiste rakendusel, TE tasu tundlikus tarbimise muutmisele.

		2024	2025	2029	2030	2033	2034	2035	2040
TE tasuga arveldatav tarbimine	TWh	8,4	8,6	9,6	9,9	10,80	11,2	11,6	13,4
TE tasu	EURs/kWh	1,05	1,03	0,78	0,87	0,60	1,64	1,56	1,12
TE tasu - 15% tarbimist	EURs/kWh	-	1,22	0,91	1,03	0,70	1,93	1,83	1,31
TE tasu + 15% tarbimist	EURs/kWh	-	0,90	0,67	0,76	0,52	1,42	1,36	0,97
Toetusmaht (olemasolevad meetmed + plaanitud vähempakkumised)	mInEUR	91,6	89,5	74,4	86,4	64,7	183,6	180,6	150,0

²⁵ <https://elering.ee/taastuvelektri-toetus>

EELNÕU MENETLEMINE ON PEATATUD. MERETUULE VÄHEMPAKKUMIST PUUDUTAV OSA SELETUSKIRJAST VÕIB MUUTUDA VASTAVALT LÄBIRÄÄKIMISTELE EUROOPA KOMISJONIGA.

Tarbijatele rakenduva taastuenergia tasu määr sõltub väljamaksmisele kuuluva summa kogumisest ning igale tarbitud energiaühikule langeb seda madalam tasu koorem, (a) mida rohkem on tasuga koormatud elektrienergia ühikuid ning (b) mida vähem on tasuerandeid.

Juhul kui toimub elektritarbimise järsem kasv, nt energiamahukate tööstuste rajamise korral, siis taastuenergia tasu määr langeb.

Kui rakendatakse maismaatuule toetusmeedet 2 TWh aastas mahus ja sellele lisaks ka meretuulele 2 TWh aastas mahus korraga, siis vastavalt seaduses sätestatule toob see endaga kaasa kulu taastuenergia tasu eelarvele kuni 20 miljonit eurot aastas 12 aasta vältel ja kuni 130 miljonit eurot aastas 20 aasta vältel. Taastuenergia toetuse maksimaalne kulu kogu perioodi peale on 2,84 miljardit eurot.

Vastavalt 2024. aasta varustuskindluse analüüsile maksaks Eesti ühiskond perioodil 2034 – 2053 kui rakenduks hind 8 senti/kWh eest ca 24,8 miljardit eurot (tarbimise maht 310,5 TWh 20 aasta jooksul); kui rakenduks hind 4,9 senti/kWh – ca 15,2 miljardit eurot. Vahe ehk tulu 2030 aasta taastuvelektri eesmärgi täitmisel ja 1 GW mere tuulepargi valmimisel on sellisel juhul 9,6 miljardit eurot. Lahutades kulu ehk 2,84 miljardit eurot, on puhas tulu ca 6,76 miljardit eurot.

Mõjud kohalikule omavalitsusele

Seaduse muudatus ei oma mõju KOVide tööle. Mõju võib avaldada juhul kui hilisemas etapis otsustab Vabariigi Valitsus anda kliimaministrile korralduse välja kuulutada vähempakkumine ning KOVi territooriumile püstitatakse maismaatuulepark või kui KOVi territoorium piirneb merepiiriga ja jääb meretuulepargi mõjualasse.

8. Rakendusaktid

Muudetakse Vabariigi Valitsuse 7. novembri 2019. a määrust nr 86 „Taastuvast energiaallikast ja töhusa koostootmise režiimil energia tootmiseks korraldatava vähempakkumise tingimused ja kord“ ning kehtestatakse uus kliimaministri määrus „Meretuule toetusmeetme puudu- või ülejäägi arutamise metoodika“, mille kavandid on lisatud seletuskirjale (lisa 1). Eesmärk on, et määrused jõustuks seadusega samal ajal ja selleks peab nende jõustumine olema avaldatud vastavalt HMS § 93 lõikele 2 hiljemalt 3 päeva enne seaduse jõustumist.

9. Seaduse jõustumine

Seadus jõustub üldkorras. Seaduse jõustumisel üldkorras on tagatud mõistlik aeg, sest normi adressaadid on eelnõu väljatöötamise perioodil jõudnud tutvuda uute normidega ja vastavalt sellele oma tegevust korraldada.

10. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitati eelnõude infosüsteemi EIS kaudu kooskõlastamiseks Justiitsministeeriumile, Rahandusministeeriumile, Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile. Eelnõu edastati arvamuse esitamiseks Elering ASile, MTÜ-le Eesti Taastuenergia Koda, Eesti Tuuleenergia Assotsiatsioon MTÜ-le, Eesti Linnade

EELNÕU MENETLEMINE ON PEATATUD. MERETUULE VÄHEMPAKKUMIST PUUDUTAV OSA SELETUSKIRJAST VÕIB MUUTUDA VASTAVALT LÄBIRÄÄKIMISTELE EUROOPA KOMISJONIGA.

ja Valdade Liidule. Eelnõu ja seletuskirja kohta esitatud kommentaarid ja muudatusettepanekud on lisatud kooskõlastustabelisse (lisa 2) ja asjaomaste asutustega läbi räägitud.

Lisa 1. Määruste kavandid

Lisa 2. Kooskõlastustabel